

JAVÍTOTTAM

Csallány Dezsőét és az enyémet.

Kutatásaim eredményeként aktuális mindazon korábbi írásomat átnézni, amelyek ugyan az általam nagyra becsült Csallány Dezső török–hun–székely, Vékony Gábor „kazár” jelei és mások (Ráduly János, Ferenczi Géza) útmutató munkái alapján íródtak, de ma már nem mindenben helytállóak. Az utóbbi évek írásaiban igazoltam, hogy az I. L. Kizlaszovnak a földrésznyi orosz területről összegyűjtött rovás emlékei magyarul szólnak hozzánk. Ezek egy régebbi, *ómagyar* rovásjelekkel és annak *szabályai* szerint „íródtak.” E keleti- és közép-ázsiai rovások feltárása során újabb rovásjelek- és a szabályok állandósultak. Az így szerzett ismeretek bizony felülírták azokat „*A hun betűkről* [ismerteket], *melyek közönségesen székely betűknek neveztetnek.*” (RUDIMENTA) Némelyik jelnek más a hangértéke, nem lett azonos a rovás és tükörképe, más az értelme a fejre állítottnak és döntöttnek, több szólóról pedig kiderült, hogy rejtett (összevont) jelekből is állhat.

Csallány átírt fordításairól 2014-ben már szóltam,¹ az akkor írtakat most javítgatnom kellene. Egyszerűbb, ha egy újabb írást ajánlok a 2. jegyzetbeli *ómagyar* jelek és szabályok ismeretében.

Tulajdonképpen már az ¹előzőben is Csallány „török–hun–székely” nyelvű fordításait igyekeztem magyarul olvasni a székely és a magyarnak hangzósított átvett idegen jelekkel. Minduntalan rá kellett jönnöm, hogy az avar- és a honfoglalás-kori feliratok ilyenén megfejtése, egyre inkább pontatlan. Áttörést csak a később feltárt Majak, Don, Kubán *ómagyar* rovásjelek² hoztak, melyekkel tudtam magyarul olvasni. Ez egyben arra is rámutatott, hogy rovásunk eredetét (jelen ismeret szerint) a Kárpátokon túllépve Keleten kell keresni. A. M. Scserbak, Sz. J. Bajcsorov amúgy is a kelet-európai és közép-ázsiai rovásleletek egy részét a magyarokhoz (szabírokhoz) kötötték.

Csallány Dezső: *A magyar és avar rovásírás*³ című írásában 11 rovásfelirat megfejtését publikálta. Mint írja... „magyar” rovásírás néven eddig a székelyek rovásírásrendszerét értették, amelyek kizárólag Székelyföld vidékére vonatkoztak. Így tárgyalta emlékeiket Sebestyén Gyula⁽¹⁾ és Németh Gyula,⁽²⁾ közelebbről meghatározva „székely–magyar” néven Csallány Dezső.⁽³⁾ A meghatározások azonban nem mind fedik a valóságot, mert a Székelyföld vidékét kivéve, sehol a Kárpát-medencén belül eddig nem sikerült „magyar” rovásírásrendszert, feliratot kimutatni. A székely rovásírásról pedig időközben kiderült, hogy nemcsak „székely–magyar” rovásírást képvisel, hanem olyan török nyelvű „hun–székely” rovásírást is, amelynek nyomai a ligatúrákban megmaradtak a nyelv kihalása után.”⁽⁴⁾ Ezen megállapításai ma már nem helytállóak, mert korának ismeretei szerinti „török nyelvű hun–székely rovásírás” már nem tartható. Hiszen e török „hun–székely” nyelvet még ma is beszéljük. Másrészt magyar nyelvű rovások szép számmal vannak a Kaukázus,- Kubán,- Don vidékén és Közép-Ázsiában is. (Több mint hetvenet ismertettem eddig).

Úgy gondoltam miután az interneten hozzáférhetővé vált a szerző írása – korábbról más forrásból csak a Hódmezővásárhely–Kenyereér-dűlőit ismertem – érdemes lenne az ¹előzőmet és ³Csallányét is, az új ismeretek és mások véleménye alapján javítva közzétenni.

Előre bocsátom most is csak a tizenegy felirattal foglalkozom, amelyekre Csallány közölt olvasatot. A különböző szerzők eltérő átíratait esetleg ismertetem, a kusza jelűeket nem tárgyalom. Figyelembe kell venni, hogy túlnyomórészt gyűrűkre kis felületekre vésett, poncolt, karcolt feliratokról van szó. A helyhiányból adódóan torzulhattak a rovásjelek, magukon viselve még készítőik egyéni keze munkáját is. Hiszen ma sem írná (másolná le) két ember egyformán ugyanazt a szabvány betűsört.

Írásából ismétlő »...« jelek közt forrásként átveszem az előzményt, a lelet leíró ismertetését, a vonatkozó közlését és szükség szerint felhasználom képeit. Olvasatát, megfejtését *dönten* megismétlem és megadom a hozzá fűzött (kivonatolt) magyarozatát. Meg kell említeni, hogy átírásait több esetben nem lehet összehasonlítani az eredetivel, a többségük nincs is meg. Így több esetben is az ő jelsorából lehet csak kiindulni, de ha van kitérek másokéra is.

1. Delibeli József: *FELÜLVIZSGÁLTAM Csallány Dezső rovás olvasatait.* www.leventevezer.extra.hu/Fv.pdf

Írásaim a (magyarostortenet.gportal.hu) Weblapon *Cím* (Delibeli évszám) alapján is megtalálhatók.

2. Delibeli József: *Átírt ómagyar Don-rovások.* <https://www.leventevezer.extra.hu/Atirtam1.pdf>

3. epa.oszk.hu/01600/01614/00008/pdf/nyjame_11_1968_280-304.pdf2

1. Esztergom és környéke:

»Az ezüst pecsétgyűrű az Esztergomi Balassa Bálint Múzeum tulajdona, leltári száma: 57.12.1. Nagyított nyolcszögű lapja rovásjelekkel körülárvolt vonallal két mezőre osztott, amelyen a díszítéseken kívül fent négy, lent egy-egy rovásjel látszik pontokkal lezárva. (95. kép)

A pecsétgyűrű a rovásjelek negatív képét mutatja, helyes olvasata balról jobbra történik.

A felirat átírása a következő: ¹k a ¹sz ¹s ²p. ²m.

Helyes olvasata: *kaszás p. m.*

Nem biztos, hogy a fenti név családnevet jelez, kaszás mester pecsételőjéről is lehet szó.«

Csallány olvasata után (kisebb betűmérettel) megadom előző írásom olvasatát (levezetését lásd az 1. jegyzetben) és némely esetben a hozzáfűzött magyarázatomat is.

Végül is az: iGE : KÖT / éGaSZoNY • óV, vagyis: (az) **Ige**(Isten) **köt**, **Égasszony**(Szűz Mária) **óv**
és az iGE : KÖT / áM aSZoNYoM, vagyis: (a) **Szó**(Ige) **köt ám asszonyom!**

(2010. decemberi) olvasatomat választottam lehetséges megoldásként. Az „ám” ráhagyást beleegyezést jelentő szó.

* *

Ha összevetjük a fotón és a 96. képen megadott (átírtam egy sorba) rovásjeleit, akkor látható, hogy

: ◊ > | λ |D. W•
1 2 3 4 5 6

a felső sorban két (7. és 8.), az alsóban egy kezdő (9.) rovásjelet nem is vett figyelembe. Ezért a fotóhoz igazodva jelsorát és számozását kiegészítettem. Majd alább az olvasatom alapján új rovássort is szerkesztek. Igazodok a rovásfejek állása szerinti jobbról-balra tartó sorvezetéshez.

Egyszerűbb, ha először a karakterek hangértékét tisztázom és a javított betűsort adom meg. Csallány rovásjeleit (*dőlten*), a javítandó enyémet [...] zárójelbe teszem.

A felsorolást hátulról kezdem követve az olvasás irányát:

- A 7. karaktert [korábban a környei íjfelirat szögletes > (g)⁽⁴⁾ és Pletnyeva 'ϵ' r betűje⁽⁵⁾ alapján azonosítottam.] Ma már tudom, hogy a lényegtelennek tűnő mellékvonalak íves vagy szögletes rajzának is van (figyelmen kívül nem hagyható) *jelentéstartalma*. Alaposabban megismerve az első jelet, az valójában a görög ε epsilon betűhöz hasonlít, de íve inkább a rovás ϙ (n³ vagy e/o) jeléjé. Belsejéből vízszintesen előrébb állóan, az egyvonalas *ómagyar* – (1r) rovásjel „lóg ki”. Sorba rakva a szövegértő (1R-N³) ligatúrát kapjuk meg. Az *ómagyar* rovásírás általam alkalmazott jelöléseit és szabályait lásd az *Átírt ómagyar Don-rovások 1. részében*. (Delibeli 2022)
- 8. jel Csallánynál hiányzik, én Vékony nyomán⁽⁶⁾ a Nagyszentmiklósi ʃ (o/u) jellel azonosítottam [e/é] hangértékkel, mindketten tévedtünk! A ferde állású egyvonalas / (1r) vonalába az > (n) vagy az ʃ (e/é) rovásjel van beillesztve, az ʃ + / (1R-E/É) vagy > + / (1r-n) összevonásaként.
- Az 1. jele (¹k), nálam a ◊ (²k).

(4). Delibeli József: *A környei íjfelirat más olvasata*. Dobogó XII. évf. 2. szám, 2013, 34–36.

(5). Bakay Kornél: *Őstörténetünk régészeti forrásai II.* [Miskolc] 1998, 95. 81. kép: (Pletnyeva 1981, 49. kép)

(6). Vékony Gábor: *A székely rovásírás emlékei, kapcsolata, története*. Nap Kiadó, 2004, 151.

- A 2–3. összevont K [ö] alakjában én tévedtem, Csallány helyesen értelmezte két különálló jelként, de a 2. jel nem az (*a*), hanem az ómagyar < (¹**d**), a 3. (¹*sz*) helyesen az l (**sz**) jele.
- A 4. száras (¹*s*) jele, nálam a λ [t] volt, de valójában az a tükrözött λ (¹**t**³) rovásjel, ami nem azonos a (¹**t**³-sz) ligatúrával, mert nincs sz-t jelentő függőleges vonala.
- A 9. jelet Csallány nem értékelte, korábban az [s-r-g] összevonásának tartottam. Most ismét átnézve úgy látom, hogy az a 'Λ' alakú jel merőlegesen ráfekszik az oldalkeretre, ami által a karakter ∇ zártnak tekinthető. Az egyedi alakú jelet a Λ [g] betűnek tartottam, de reálisabb azt az oldalon álló / + l + Λ (²S-¹R-SZ) vagy / + Λ (²S-¹R) ligatúráként értelmezni.
- Az 5. jele semmiesetre sem lehet (²*p*), ilyen jelünk nem volt (kitalált), de még az [sz-ny] ligatúrámm sem jó. A karakter C és l „alkatrésze” különálló, így is kell értelmezni őket. Megosztott számozással az 5/1. jel az l (**sz**), az 5/2. pedig az C (**e/o**) vagy (n³) betű jele lesz.
- A 6. nála az (*m*) betű rovásjele, én kipróbálásra ajánlottam az [m] és [v] betűt is. A 'w' jelenheti az M (¹v) jel fejre állított, széthúzott szárú W (¹v*) jelét (alulról olvasva: (¹v), de megfelelhet Csallány (¹*m*) változata is, próbáljuk ki mindkettőt.

A felirat új rajzát így szerkesztettem meg:

Λ		<	◇	:	}	€
4	3	2	1	8	7	
	•	W	•	C		∇
	6	5/2	5/1	9		

(A 9. karakternek csak körvonalát tudom ábrázolni, értsd bele a ferde \ -sz- vonalát is.)

A gyűrű betűsora balról-jobbra, egy sorba írva:

7	8	1	2	3	4	9	5/1	5/2	6
(¹ R-N ³) (¹ R-E/É) : ² K ¹ D SZ ¹ T ³ // (² S- ¹ R-SZ) • SZ E/O ¹ V									
// (² S- ¹ R) • SZ N ³ M									

Az egy- és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva, per / jellel elválasztva:

Rá Nő/R/E : éK Di/SZi/T // Si/Ra SZá/SZ E/Ve
... // Si/Ra SZá/N Má

Mai nyelvünk szerint:

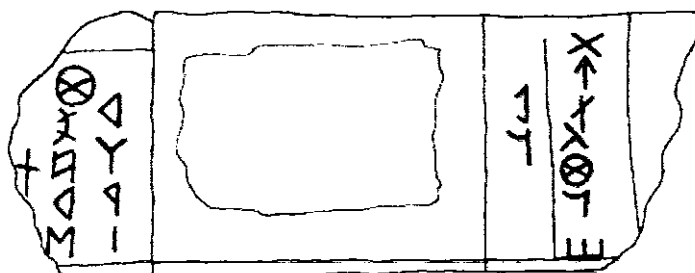
Rá nőre : ék díszít // sírra szállsz evvel!
... // sírra szán már!

A **rá nőre**, nőn értelmű, a **sírra**, azaz sírba szállsz **evvel**. Má több vidéken tájszólás a már helyett. Egyértelműen temetési gyűrűről van szó, amit útravalóul húztak az elhunyt ujjára.

*

2. Margitszigeti rovásfelirat:

»1967. év nyarán kaptam egy újság példányt⁽¹¹⁾, amelyben a felirat rajzát is közölték. Mivel e becses emléket még nem láttam, felkutattam... meg is találtam nagy nehezen – egy Margit-szigeti romtemplom falába volt beépítve – a rovásjeleket a rajzzal összevettem. Nagyrészt a jelek egyeztek, de néhány módosult.⁽¹²⁾ A feliratos kő kb. 70×30 cm nagyságú, mely 1969 nyarán került be a Budapesti Történeti Múzeum kótarába. A rovásszöveg rajzát bemutatom. (97. kép)

A 98. képen a margitszigeti magyar rovásjelek:

[A felirat rovásjeleit növekvő számozással balról-jobbra adja meg. Vízszintes sorokba rendezve a kép függőleges sorait, a karakterek az olvasással szemben furán tükrözötten állnak.]

A felirata átírása:

$f e^{2cs} k^2m k^{2l} t^{2sz} / \dots o \ddot{i} \dots / b^o q i^1 s f \ddot{i}^1 m$

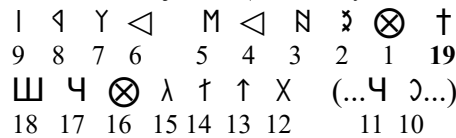
Olvasata: *fecském keltesz (...öi...) békés fiam.*

Megállapítása szerint a felirat eltér az eddigi ismert rovásrendszereinktől, feltéve a kérdést: *De milyen népet képvisel a margitszigeti magyar nyelvű rovásrendszer?...*

Történeti vonatkozásait nem tárgyalhatom addig, amíg... az előkerülés körülményeit, a királyi családhoz való

tartozandóságát nem tisztázhatjuk. (Esetleg Kun Erzsébet királyné állíthatta fia számára.)«

Előző írásomban: Csallány sorvezetését és a rovásjeleket (a fura helyzet miatt) átfordítottam jobbról-balra:

Olvasatomat az alábbiak szerint adtam meg:

F-D E Z K M ~ K J Á SZ ~ O L ~ B R I T F-D L P
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

FeDEZéKeM KőJáSZOL BoRÍT FeDLaP, azaz

1. Fedezékem kőjászol, borít fedlap!

Láthatóan különösebb magyarázatot nem kell hozzá fűzni, hiszen egyértelműen sírfeliratról van szó. Sajnos arra nem kapunk választ, hogy kire borult rá a fedlap, ki fekszik alatta. Megjegyzem, ha elfogadnánk Csallány kétféle türk eredetű 4., 6. és 13. $-k(q)$ -jelét, akkor más megoldás is kijöhet, úgymint: **Fedez engem kőjászol, békít fedlap.**

[A kő kalandos történetével, feliratának eredetével (vannak akik „diákcshinynek” tartják), történeti vonatkozásaival, megfejtésével már többen foglalkoztak és még foglalkoznak ma is.

Pataky László javasolt feliratolvasata:

KÖTTHEN ILKÁN ~ ÉCSKEN KINISZ, azaz Kötöny nagy kán és Écsken kenéz.⁴

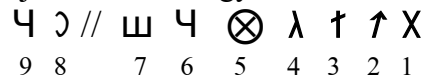
Friedrich Klára könyvében több szerzőt is megemlít. (Friedrich Klára: Megfejtések könyve I. Bp., 2013, 124–128.)

Megjegyzem Pataky az 5. rovásjelet, Csallány 11. és 17. jelével azonosítja, ami nálam az L betű. Ha ez valós eltérés olvasatom értelmén csak annyit változtat, hogy: **Fedezékül kőjászol, borít fedlap** lesz a módosított olvasat.]

* *

A fordításom ugyan tetszetősnek hangzik mégis új olvasatot adok. Igazodok a két különálló egységhez, követve a rovásfejek felülről-lefelé jobbról-balra való álláshoz.

A jobboldali feliratrészt jelsora az új számozással egy sorba rendezve:

Az új számozást azonosítom előző írásom és Csallány kisebb méretű *dölt* sorszámaival.

- Az 1. ~ 12. jele (*b*), nálam is [B]. Egyelőre elfogadom a székely B betű jelét.
- A 2. ~ 13. (*k*), (*g*), utólag a szövegből [R], ez az *ómagyar* \uparrow (¹m) jel döntve $r^1 m \sim (r^{-1}M)$.
- A 3. ~ 14. jele (*i*), székely és *ómagyar* \uparrow (**i**) jel.
- A 4. ~ 15. jel (*s*), nálam [T], azaz a λ (¹t) jele.
- Az 5. ~ 16. és 14. ~ 1. kör alakú jel nem lehet az \otimes (*f*) jele, mely a görögből ered, de [F-D] sem. Az *ómagyar* \circ (²m) rovásjéről már kiderült, hogy jelölhet rejtett: $\zeta + \circ$ (²m-n³), $\zeta + \circ$ (²m-e/o) és $\circ + \zeta$ (n-²m³) ligatúrát is. A karakter belsejében az X hangértéke kérdéses, hogy az a székely X (B) vagy az *ómagyar* X (²d) betűt jelenti-e? Szövegértelem alapján utólag: Az 5.-re az (²M-B-N³), a 14.-re az (N-B-²M³) ligatúra lett megfelelő. Megjegyzem, a székely X (B) betűben valójában tovább él az *ómagyar* X (²d) jel alakja.

4. Pataky László: *Gélyse kiskán*. TEVÁN KIADÓ, (1996), 68.

- A 6. ~ 17. és 9. ~ 11. (i) jel ismert Nagyszentmiklósról, Battonyáról, a Don-vidéki Novocserkaszkból, nálam az [L]. Szövegértő lehet az -sz- tetejéhez illesztve az $\upsilon + \text{I}$ (SZ-N³) ligatúra felülről sorolva.
- A 7. ~ 18. jel (m), nálam [P]. A 'Ш' karakter többféleképpen is feloldható, lásd a DK 2. felirat 4. jelénél írtakat. *Átírt ómagyar kubán-rovások I. rész* (Delibeli 2023) Szövegértő a E (p) előre döntött sz/p/ ~ (sz-P) változata, de rejtett ligatúraként a vízszintesre fektetett, felülről értelmezett Ш = (O/U-¹R-SZ) összevonását is kipróbálhatjuk.
- A 8. ~ 10. jel az (o) betű, ilyen szegletes alakban mint írja, sehonnan sem ismerjük, nálam is. Ha alakja valós és nem egy kopott \triangleleft (²k/g) jel, akkor a $\downarrow + \text{I}$ lj-(sz-¹j*) ~ (¹J-SZ-¹J) ligatúrának határozom meg.

A baloldali feliratrész jelsora az új számozással szintén egy sorba rendezve:

†	//	M	◁	Ń	ǰ	⊗	//	I	Y	Y	◁
19		18	17	16	15	14		13	12	11	10

- A 10. ~ 6. jel és 17. ~ 4. jel a (k) (g) betű jele. Változatai az orhoni türk írásban a székely–magyar írásban (Karácsonyfalván, Bonyhán), nálam [K/G], az *ómagyar* \triangleleft (²k/g) karakter, párhuzama uo.
- A 11. ~ 7. számú jel az (l) jele. *A Don-vidéken és Ladánybenén találjuk meg. A székely–magyar rovásírásban alakja hiányzik.* Nálam [J], valójában az *ómagyar* Y (²I) jele.
- A 12. ~ 8. jele a 95. képen 4 (a/á) alakú, a 98. képen 1 (t), nálam [Á], elfogadom a (²t) jelet.
- A 13. ~ 9. jel, egyetértőn az ősi (sz) betűjel.
- A 15. ~ 2. rovásjel az (e) betű jele. *A székely–magyar rovásfeliratokon először a 15. században jelenik meg.* Most és korábban is nálam az (e/é) jel volt.
- A 16. ~ 3. a (cs) jele, nálam [Z]. Egyetérték Csallánnyal, de a jobb oldalon látszik egy hosszabb (sz) jel is, amivel az (SZ-CS) ligatúrára kell kiegészíteni.
- A 18. ~ 5. számú jel a palatális (W) (m) betű, nálam is [M]. Valójában az M alakú (¹v) jel.
- A 19. jel lehet csak kereszt, de feloldható az egyedi alakú † (i) hangjeként (¹R-I) összevonásként, ahol az -i- mellékjele felveszi az egyvonalas vízszintes -r- betű alakját.

A két feliratrész betűsorát írjuk fel egymás mellé folyamatában (elválasztva) balról-jobbra:

										B	(r- ¹ M)	I	¹ T	(² M-B-N ³)	(SZ-N ³)	(sz-P)	//	¹ J-SZ- ¹ J	(SZ-N ³ //	
										1	2	3	4	5	6	7	8	9		
² K/G	² L	² T	SZ	//	(N-B- ² M ³)	E/É	(SZ-CS)	² K/G	¹ V	//	(¹ R-I)									
10	11	12	13		14	15	16	17	18	19										

Az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva:

Bo/ro/M I/Ta iM Bö/eN oSZ Ne **sza**/Pu // Já SZá/J SZü/N //

Ki eL/öt áSZ // No Bám/É/SZ CSu/K/Va // (Ri/Iá)

Mai nyelvünk szerint egybe olvasva:

Borom itta ím bőven ossz, ne szapuljál száj, szúnt ki előtt állsz, no bámész (ő) csukva, ríjál!

A Cz – F szótárból:⁵ ÍM (1) indulatszó. Ezzel szoktunk másokat felszólítani, figyelmeztetni. Bö-eN a v közbeszúrat. SZAPUL (szap-u-ol) áth... Átv. Keményen fed, szid, megszól valakit. NO indulatszó, 2) néha egyszerű felszólításul szolgál. RÍ önh. Fájdalmát, keserűségét erős hanggal nyilvánítja. Ri/Iá, az I felcseréltetik j-vel, kivált mély hangú szoknál, még egy hang járulván hozzá.

Sírfeliratról lévén szó, ezért a 19. jelre elfogadható a kereszt is, ami az elhunyt vallását jelölné. Természetesen más olvasat is lehetséges. Próbaként a 7. (P³-r) karakterrel, ...ossz ne ro/P/Já szólj... vagy a 6–8. karakterrel: (SZ-N³) (O/U-¹R-SZ) (¹J-SZ-¹J); ...SZá/N/O Rá SZo/J SZáJ...

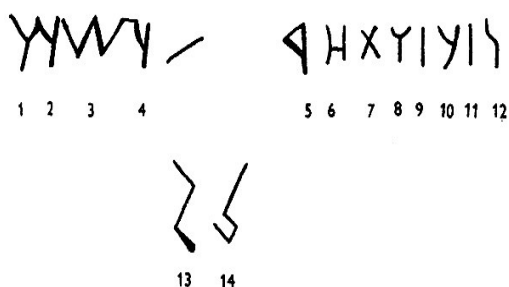
Láthatóan behelyettesíthető a feliratba, a (p) rovásjel döntött változata és rejtett ligatúrája is, csak azt nem tudjuk, hogy a rovó eredetileg melyik változatra gondolt. Nem kizárt, hogy a szóló (p) jel és ligatúra változat egyidejűleg is használatban lehetett.

A sírfelirat tehát mégsem *békés fiamnak, Kötöny nagy kánnak, avagy Écsken kenéznek* készült, hanem talán csak egy jó borivónak.

5. Czuczor Gergely – Fogarasi János: *A magyar nyelv értelmező szótára I–IV.* Pest, 1862–1874. Röviden: Cz – F

3. Ladánybenei edény rovásfelirata:

»Kada Elek által 1909-ben feltárt, hitelesnek látszó szarmata sírból került be a kecskeméti múzeumba, egy különösen gondos iszapolású, sötétebb szürke színű edény, melynek magassága 12,2 cm, tetejének átmérője 8,2 cm. Ezen két rovásszöveg látszik. Az első az edény égetése előtt, a második a kiégetés után került rá. Az ellentétes oldalán két rovásjeltől álló szó vehető ki. Az edény a Múzeum bombázásakor megsemmisült. A felirat rovásjelei a 99. képen:

Feliratának átírása:

$^2l \ ^2t \ ^2m \ ^2t = \text{eltemet}; a \ ^2cs \ ^2b \ ^2r \ sz \ ^2t \ sz \ ^2k = a \ \text{csebrész tesszék.}$

Az *s* hang helyett *sz-et* mond, mint a csángó dialektusban. Temetéssel kapcsolatos felhívást mutat. Logikátlannak tűnik, hogy a szarmata-kori edényen 14. századi rovásfeliratot alkalmaznak. Kétségtelen, hogy a margitszigeti és az esztergomi magyar rovásírás körébe tartozik.«

[Feliratát végignézve kitűnik, hogy a 4. jel utáni rovásjelet figyelmen kívül hagyta, legyen ez a 15. A 13–14. rovásjeleket ugyan hangzósítja: *kik*, de nem értelmezi... „csak két kezdőbetűt ábrázol.”]

Csallány rovásjeleivel a feliratot így olvastam: (2010. 08. 22.)

Itt merülsz * ivónak (iszónak) * készül-lesz (készítész) új borra (bornak)!

Végül is a három feliratrészt véglegesítve (2012. okt.), a cselekvést időrendileg sorrendbe rakva:

KeSZüL/iT/eSZ TeD Sí-R-B A * iSZ-oNa K * Ü³-R Ü³ SZ-Me-R Ü³ SZ
12 11 10 9 8 7 6 5 14 13 1 2 3 4 15

Készülesz (kész lesz) tedd sírba ivónak, ürülsz (iszol), merülsz

Az egyik esetben az edényke az „új bornak,” a másik esetben „sírsofgálatra” készült.

**

A rajta lévő írás korán a tudósok látószögébe került, sokan foglalkoztak megfejtésével. Mivel az eredeti tárgy nincs meg, nem ellenőrizhető a szerzők egymástól eltérő rajzai. Friedrich Klára könyvében hétféle rajzváltozatot is megad, néhány olvasat röviden kiragadva:

„Nagyfalusi Lajos és Banner Károly ógörög, Mészáros Gyulának jázig, Faragó Gyula jázig–ász, Rúsvey Kálmán oszét, nyelven. Franz Altheim olvasatát csak [elrejtettéül idézem]: „alán, azaz oszét–jász etnikumhoz tartozó írásos emléke a Kárpát-medencében és a gótok rúnáiból leli magyarázatát, olvasata: WAINUIKIS = visszaadni a borjút (azaz fiatal harcost), a másik része: S.HW'T = Hol van a tulajdonos.” Friedrich magyar olvasata: a 3. rajz alapján, baloldali felirat: ÜriTI ESZT BERENGA. 4. rajz jobb oldali felirat: ÜriTI ESZT BERENA. 6. rajz alapján a jobb oldali felirat: ÜriTI ESZT BERNÁTRA. A 7. rajzon látható O és Ö hangértékű jel valószínűleg mesterjegy.« (Friedrich 2013. 114–118 o.) [Különlegesen egyedi Harmatta János kiégetés előtti, az arameus írás hagyományát képviselő 8 írásjele, mely *hšwdrkrn*-nak olvasható és az iráni *ḫšvdrakarān* „bortöltő” értelmű. Viszont a kiégetés utáni 9 betűs felirat germán rúnáirással készült. Olvasva: uraiuki kos, azaz Vayuki edénye. (Antik Tanulmányok 34. (1989–1990) 117.)]

Azt hiszem figyelembe kell venni azon szerzők rovásrajzait is, akik még láthatták az eredeti feliratot, habár vélhetően *ők is* „jóhiszeműen” igazítottak. Friedrich idézett művéből talán a 2. és a 6. rajz jelei állnak formailag legközelebb Csallányéhoz, eltekintve azok különálló hangértékétől.

Figyelembe kell venni azt is (többen is említik), hogy az egyik felirat égetés előtt, a másik égetés utáni, később kerülhetett az edény oldalára. Ez pedig utalhat arra is, hogy különállóak, s nem is egy időben készültek. Figyelembe kell venni azt is, hogy az „edény” viszonylag kicsi inkább pohár, ibrik, csésze méretű, ezért funkciója is azzal lehet kapcsolatos.

Nem térnék el az írás címétől, Csallány feliratsorát fordítom le az *ómagyar* jelekkel. Megtartottam számozását, de nálam a bal kezdő olvasatú tükrözött jelei mást jelentenek (azok egyértelműen jobbról-balra haladók), ezért a hangértékeik meghatározását is „hátról” kezdem.

A (15.+ 4–1.) feliratrész: lásd a 99. képet:

- A 15. jelet nem vette figyelembe, ez a hosszú vonalás *ómagyar* / (¹r) jel.
- A 4. jel (*t*) átírása nem egyértelmű, lehet \uparrow (²t), de az ilyen ívelt mellékjelű rovásjel a SE 1 Sulek 3. és a (49. ábra) feliratán a kéthangú *ómagyar* (*i/ü*) jele volt, próbáljuk ki.
- A 3. (*m*) jelét ne vessük el. Valójában két rovásjelből áll, lehet az $\vee + \bar{}$ (¹R-*M*) és (¹R-¹V) is. A felül hozzákapcsolt r-jelet nem értelmezte. A (¹v*) jelről írtakat lásd az esztergomi gyűrű 6. jelénél.

Elfogadom a 2. (*t*) $\sim \uparrow$ (²t), és az 1. (*l*) $\sim \Upsilon$ (²l) betűjelét, de nem zárható ki az (²L-SZ) ligatúra sem.

A rövid feliratrészre többféle betűsor is felírható:

¹R ²T (¹R-¹V) ²T ²L \sim hangzósítva: áR/T uR oV eT/öL, azaz **Árt, úr óv ettől!**
15 4 3 2 1

¹R I/Ü (¹R-¹V) ²T (²L-SZ) \sim hangzósítva: Rá/I/R/Va Te/Le oSZ, azaz **Ráírva, (ha) tele ossz!**

Csallány 3. (¹R-*M*) karakterével:

¹R ²T (¹R-*M*) ²T ²L \sim áR/T uR/aM Te/LE, azaz **Árt uram tele!** (és más...)

A (12–5.) feliratrész:

Elfogadom a 12. (*k*) $\sim \jmath$ (¹k) betűjelét, párhuzamai a majaki Don írások δ , δ , λ ligatúráiból ismertek, a 11. és 9. (*sz*), valamint az 5. (*a/á*) jelet.

- A 10. jel (*t*) \sim [i/ü vagy ²l]. Alakját v ö. *Az Issziki...* (Delibeli 2020) alsó felirat 15. jelével, itt is megfelel a $\mathcal{J} + \mathcal{Y}$, $\mathbf{r}^{\uparrow 2} \mathbf{t}^{-2} (\mathbf{j}/\mathbf{l}) \setminus \sim (\mathbf{r}^{-2} \mathbf{T}^{-2} \mathbf{J}^2 \mathbf{L})$ kapcsolat.
- A 8. az (*r*) betű, nálam Υ [¹i/¹j], de akár az Υ (²l) is lehet, lásd az i. m. Banner 4. képet.
- A 7. jel (*b*), nálam az *ómagyar* (²d).
- A 6. a (*cs*) betű jele? \sim [S-R-B], az 'l'-alakú karakter inkább lenne az (¹R-N) összevonása.

A feliratrész betűsora:

¹K SZ ($\mathbf{r}^{-2} \mathbf{T}^{-2} \mathbf{J}^2 \mathbf{L}$) SZ ²L ²D (¹R-N) A/Á
12 11 10 9 8 7 6 5

Az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva, mai nyelvünk szerint:

Ki SZo/ra iT üL SZe/Li/D Rá iN/Á

Mai nyelvünk szerint:

Ki szóra itt ül szelíd, rá innál!

A (14–13.) felirat:

- A 14. jele (*ik*), nálam [sz-n], valójában a hosszú vonalú / (¹r) betűhöz alul a szögletes alakú 'L' (o/u-¹r) ligatúra illeszkedik (ezért látszik dőltnek), felülről sorolva a karakter hangértéke (¹R-SZ-¹R-O/U).
- A 13. (*k*), [k] javítom, az r-irányú L ¹(j/l)³-hoz felül a rövid vonalú (*sz*) illeszkedik, mint az $\setminus (\mathbf{l}/\mathbf{j})^3\text{-sz}\setminus \mathbf{r}\text{-sz} \sim \setminus (\mathbf{J}/\mathbf{L})^3\text{-r-SZ}$ összerovása, érthető az alsó sz-hez illeszkedő (SZ-¹R-SZ) is.

Betűsora az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelekkel hangzósítva és mai nyelvünk szerint:

(¹R-SZ-¹R-O/U) ¹(J/L)³-r-SZ // Ro/SZu áR/U/SZ ri/J // **Rosszul árulsz ríj!**
14 13

(¹R-SZ-¹R-O/U) (SZ-¹R-SZ) // uR SZo aR/U éSZ Ro/SZu // **Úr szól arról élsz rosszul!**

*

Egy másik olvasat a Szabó Kálmán-féle feliratrajzzal (Friedrich 6. kép)

1 2 3 4 15 5 6 7 8 10 12
9 11

Az első (15. + 4–1.) feliratrész:

Helytállóak a 15. (¹r), a 2. (²t), ha dőlt az $\mathbf{r}^{\uparrow 2} \mathbf{t} \setminus \sim (\mathbf{r}^{-2} \mathbf{T})$ kapcsolat, de szóba jöhet az újszerű (*i/ü*) is.

- A 4. ferdén álló szögletes mellékjelű jel, lehet az $\mathcal{L} + / \mathbf{r}^{-1} (\mathbf{j}/\mathbf{l})^3$ ligatúra, de a 14. jelnél írtak alapján az (¹R-SZ-O/U) összevonása is.

- A 3. jel csak annyiban különbözik Csallány jelétől, hogy a □ □utolsó oldalához az -sz- illeszkedik, együtt az (¹R-¹V-SZ) ligatúra.

Az erősen dőlt 1. karakter annyira eltér Csallányétól, hogy felmerül, vajon melyikük másolata tekinthető hitelesnek? Azért megpróbálom Mészáros nem szokványos karakterét is értelmezni. A jobboldali rész talán lekövethető az /l + >/r ~ (r-n-²t) karakterrel, bal oldala (1r), a dőlt ì (r-¹i) és az ^ (1j³-r) is lehet részletezés nélkül, a szövegbe ezt az (r-N-²T-¹J³) karaktert teszem be.

A feliratrésze csak egy „irányított” olvasatot kísérek meg:

$$\begin{array}{cccccc} {}^1R & ({}^1R-SZ-O/U) & ({}^1R-{}^1V^*-SZ) & (I/Ü) & (r-N-{}^2T-{}^1J^3) \\ 15 & 4 & 3 & 2 & 1 \\ \text{Rá uR I/SZ/O Ra/Va/SZ Ü ur iN/éT ÁJ} \end{array}$$

Mai nyelvünk szerint:

Rá úr iszol, ravasz ö, úr innét állj!

A Cz – F-ből: Ü (1) Némely tájszokásban az ö helyett használják.

A **második** (12–5.) **rész**: hangjelei már közelebb állnak egymáshoz, az eltérések megérthetőek.

Most is érvényes a 12. (¹k), a 10. (r-²T-²J/²L), de a -t- helyére beléphet az (²l) is. A többire új meghatározást kell adni:

- A 11. és 9. az egyvonalas / (1r) betű, a 9. (sz) is lehet.
- A 8. állása alapján jelentheti a hosszabb mellékjelű a r²t\ -sz ~ (r-²T-SZ) ligatúrát, az (sz) a (²t) mellékjel folytatása, de szóba jöhet az r-vonalához illesztett \ + ^v + / (¹R-²V-SZ) is.
- A 7. karakterben a pici x fölött a nagyalakú V jel terpeszkedik, együtt a × + V (²V-²D) ligatúra. Nem tudni, hogy az utána álló l (sz) hozzá, vagy a 6.-hoz tartozik-e, ha hozzá akkor ez a (²V-²D-SZ) jelsor.
- A 6. jel rajzán a nagyalakú ' γ ' jel útbaigazító lehet, mint az r²t\ ~ (r-²t) vagy r²l\ ~ (r-²l) kapcsolat, de szóba jöhet felül az r-hez illesztett v-vel a ^v + / (1r-²v) ligatúra is. Alul viszont jelölve van egy kisebb ' \ ' (sz) vonalka is, ami az előzőkhöz kapcsolva a 6/1. (r-²T-SZ), a 6/2. (r-²L-SZ) vagy a 6/3. (1r-²v-sz) összevonást eredményezi. Utólag jelöltem ki a szövegbe illőt.
- Az 5. jel az r-irányú r\ a/á\ ~ (r-A/Á) hangkapcsolat.

A másik rész két betűsora:

$$\begin{array}{cccccccc} {}^1K & {}^1R & (r-{}^2T-{}^2J/{}^2L) & SZ & ({}^1R-{}^2V-SZ) & ({}^2V-{}^2D-SZ) & (r-{}^2T-SZ) & (r-A/Á) \\ 12 & 11 & 10 & 9 & 8 & 7 & 6/1 & 5 \\ {}^1K & {}^1R & (r-{}^2T-{}^2J/{}^2L) & {}^1R & (r-{}^2T-SZ) & ({}^2V-{}^2D-SZ) & (r-{}^2L-SZ) & (r-A/Á) \\ & & & 9 & 8 & & 6/2 & \end{array}$$

Az alsó sorban csak az eltérők számát adom meg.

Az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva:

Ká/R ur Te/Je éSZ Rá/Ve/SZ Ve/De/SZ ür/iT/eSZ rá

Ká/Rá/ra Te/Le Rá ür/iT/eSZ Ve/D éSZ/re Le/SZ ár/A

Mai nyelvünk szerint:

Kár úr tejjel élsz, rávesz vedelsz, ürítesz rá!

Kárára tele, rá ürítesz, vedd észre lesz ára!

A **kárára tele** az ivó kárára vonatkozik, mert gondoskodnak róla, hogy pohara, ibrikje mindig tele legyen! Úgy vélem egyik feliratot sem kell külön értelmezni, magyarázni.

Akarmelyik szerző feliratát nézzük, mindegyik önmérsékletre figyelmezteti az ivót, felsorolva a következményeket, függetlenül attól, hogy azt égetés előtt, vagy utána vették rá!

Csallány még úgy vélte, hogy temetéssel kapcsolatos a két sor felirata, az edény meg talán folyadékmérésre vagy töltögetésre szolgáló cseber. Nos a funkcióját illetően, ha nem is folyadékmérésre, de a garat töltögetésére, ivászatra mindenképpen szolgálhatott.

Temetési mellékletnek nem tekinthető, hacsak... nem a lentire vonatkozik a felirat!

4. Felsőszemerédi rovásemlék:

»1968-ban a római katolikus templom ajtajának késő gótikus díszített kőportálján rovásfeliratot találtak.⁽²³⁾ [Valójában már 1802-től ismert volt.] A felirat publikálója Püski Nagy Péter tévesen a következőképpen fejtette meg a rovásfeliratot: 1482 *Kúrákó János mester*.

Csallány felirata a 100. képen:

A rovásszöveg átírása és módosítása:

$1482 \ ^2K\ddot{i} (k) \ ^2k \ ^1J \ o' \ ^1an) \ \ddot{i} \ ^2m \ i \ ^2st \ ^2r = K\ddot{i}(k)k \ Joan\ddot{i} \ meister$

Kúrákó János mester nevet nem lehet igazolni... Az évszám kétségtelenül a felirat keletkezésének évszámát jelzi.«

Előző olvasatom rovásjeleit (2013. 02. 15.) így véglegesítettem:

$K-I \ J-N \ K-I \ N-M \ NY-L \ N-O \ M \ K-I-K-L$ hangzósítva: KI Jön KI NeM NYíLNOM KI KeL
1 2-3 4 5 6-7 8 9 10-13

Ki jön, ki nem, nyílnom ki kell!

A templomkapu fölé azt vésték, hogy *ajtajának mindig nyitva kell állnia, ha jön valaki, ha nem!*

* *

Ha Csallány jelsorát összevetjük a fényképen lévővel, akkor alaki eltéréseket láthatunk, ezért a továbbiak során a fénykép feliratát veszem elsődlegesen figyelembe. A kép forrása:⁶

1 2-3,4 5 6-7 8 9 10-13

Számozását hozzáigazítottam a fénykép jeleihez, az eltéréseket jelenként tárgyalom:

- 1. jel Csallánynál (*k*), nálam [k-i], összevethető az előző ladánybenei felirat 13. jelével, de most álló helyzetű, az $\bar{\text{~}} + \downarrow (^1r\text{-}^1j^*) \sim (^1R\text{-}^1J)$ ligatúra szövegértő és nem tükrözött.
- 2–3. jel összevonás, megkülönböztető az ($\ddot{o} > k$) jelektől ($\ddot{i} > k$) hangértékkel, nálam [j-n]. Alakjában az $\text{~} (^1r)$, az $\dot{\text{~}} (^1i)$, a $\downarrow (^1j^*)$ és a $\text{~} (^2j/^1)$ is megbújhat. Az $(^1R\text{-}^2J/^2L)$ ligatúrát tartom megfelelőnek.
- 4. jelben is a (*k*)-t látja \sim [k-i], csak annyiban különbözik az előzőtől, hogy az ugyan onnan induló -r- vonala hosszabb, együtt az $^1r\text{-}(sz)\text{-}^1j^3^*$, azaz $(^1R\text{-}^1J)$.

6. uplad.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5d/Church_in_Horné_Semerovce2.JPG

Kétséggel fogadom, hogy az egysoros feliratot a központi 1–3. karaktertől kiindulva boustrophedon (ökörszántás) módon, két ellentétes irányba kellene olvasni. Ráadásul az így értelmezett 9–16. szakasz akkor tükrözött állású, amit nem is vett figyelembe. A központi „Tamás” szó miatt volt kénytelen kétfelé olvasni (amiért és másért is) olvasatát fenntartással kell fogadni.

[Megpróbáltam értelmezni jelsorát saját betűivel, folyamatosan balról jobbra:

$$\begin{array}{cccccccccccccccc} {}^2s & {}^2t & sz & {}^2r & sz & t & 'm & 's & a & t^2s & t & {}^2sz & \ddot{i} & {}^2sz & {}^2s \\ 8 & 7 & 6 & 5 & 4 & 1 & 2 & 3 & 9 & 10-11 & 12 & 13 & 14 & 15 & 16 \end{array}$$

Lehet próbálkozni, jobbról balra is! Jelsorában három különböző alakú -s- betű is látható (λ , \vee , Λ), de a -t- betűjele is háromféle: \downarrow , \dagger , Ψ .]

Számozását meghagyva a rovásfejek állását követem. A központi karaktert veszem kezdőnek, és a gyűrű peremén folyamatosan körbe haladva a feliratot jobbról-balra olvasom. Ezt követem a rovásjelek, karakterek, szórészek ismételt átnézése során is, meghagyva vagy igazítva az előzőn. Elfogadom a 13., 15. (sz , 2sz) \sim (sz), a 7. (t) \sim (2t) és a 8. (s) \sim (2s) rovásait, de a hátra dőlő 4. és 6. jel az egyvonalas *ómagyar* (1r) rovásjel (Csallány még nem ismerhette), ezért nála ez is az sz-t jelölte. A többire új meghatározás kell:

- Az 3–1. jelet (t - m - s) betűkkel oldotta fel, nálam korábban [balról a gy-r-t] összevonást jelentette, amit most jobbról nézve pontosítani kell. A vésnök az \downarrow (sz) fővonalára illesztette felül a rövid vonalú \downarrow (1r) és alá \dagger (gy) rovásjelet, ami így az (1R -GY-SZ) ligatúra lett.
- Az 5. jele (r), nálam Ψ [1j], de egyértelműen ívelt alakja miatt a kéthangú *ómagyar* Ψ (${}^1i/{}^1j$) jel, melynek állása csak illeszkedő a két r-jel között.
- A 16. (2s) jele, nálam [V-R], az *ómagyar* \vee (2v) betű.
- A 14. karakter (\ddot{i}) \sim [SZ-V] \sim az (SZ- 2V) összevonása.
- A 12. jel (t) \sim [i/ü], a dőlő és ívelt mellékjelű (i/ü) karaktert már ismerjük: $r\downarrow i/\ddot{u} \sim (r-I/\ddot{U})$.
- A 11–10. jel (ts), nálam [1k , mint a karcagi avar karikán⁽¹⁰⁾], de az újabb ismeretek alapján az (SZ-L) ligatúrát fogadom el.
- A 9. jel (a) \sim [balról \downarrow (1d)], most jobbról igazoltan az L betű jele, lásd a Don-rovásoknál.

Az új jelek betűsora:

$$\begin{array}{cccccccccccccccc} ({}^1R\text{-GY-SZ}) & {}^1R & ({}^1I/{}^1J) & {}^1R & {}^2T & {}^2S & {}^2V & SZ & (SZ\text{-}{}^2V) & SZ & (r\text{-}I/\ddot{U}) & (SZ\text{-}L) & L \\ 3-1 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 16 & 15 & 14 & 13 & 12 & 11-10 & 9 \end{array}$$

Az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva:

Rá GYá/SZá/Ra Já/Ro/T iS Vi/SZá/J Vi/SZi rI/aSZ aL/uL

Mai nyelvünk szerint:

Rá, gyászára járót is vizály viszi, riassz alul!

RIASZT (rí-aszt) áth. m. 1). Erős, rívó, kiáltó hangot ad. A Cz – F-ből.

A gyűrűfelirat valójában egy üzenet az elhunytak, hogy a gyászolók is csak az okozott vizály miatt járnak gyászolni, kiálts rájuk alulról! A felirat ilyen értelemben tehát temetési gyűrűfelirat, amit akár Tamás szerzetes is kaphatott. Természetesen más olvasat is lehetséges.

*

6. A deszki gyűrű rovásfelirata.

»A Deszk D. jelzésű Árpád-kori temető 87. sírjából ezüst szalaggyűrű került elő keretes rovásjelekkel. A felirattal az Arch. Ért. 1955. évi számában foglalkoztam.⁽²⁹⁾...később újra elővettem a vonatkozó szöveget és sikerült is nemcsak a rovásjeleket tisztáznom, hanem a feliratot is elolvasnom. A 104. kép a leegyszerűsített rovásjelek:

A felirat átírása: $i^2d^2s \ 's^1d\text{-}k^1m^1mora^1s =$ „*idis Asad-kamorás*”, értelme: Asad kamarás úré.

(10). Delibeli József: *A karcagi avar csatkarika más olvasata*. Dobogó, (XII. évf.) 28–30.

Az *Asad kamarás* valószínűleg a marosi sószállítás funkcionáriusának, kamarásának a neve. Asád, régies alakja Acsádnak. *Idis* azonos a nagyszentmiklósi aranykincsen szereplő nag' idisz ~ edez = nagyúré, uráé török nyelvű kifejezéssel.⁽²⁷⁾ A deszki megjelölés, a csanádi török (onogur-hun) lakosság nyelvi dialektusának átvétele magyarba, a két nyelvűség századaiban.«

Láthatóan a felirat eleje kétféleképpen is feloldható, véglegesített (2013. 02. 20) betűsorom:

I-¹K ²D vagy ¹I/J ¹D V-I S-L ¹D/¹D-J R K Z L-O-K B-A S-L
 1 2 1 2 3 4 5 12 6 7 8-9 10 11
 IKeD VISeLD örök ZÁLOKBA áS-eL azaz **Éked viseld örök zálogba, áss el.**

uJaD VISeL, aDJ örök ZÁLOKBA, áS-eL azaz **Ujjad visel, agy örök zálogba, áss el.**

Ezek szerint ismét egy temetési gyűrűről van szó, amelyet a sírba tételkor húztak örök zálogul az elhunyt ujjára azzal, hogy most már áshatják, temethetik.

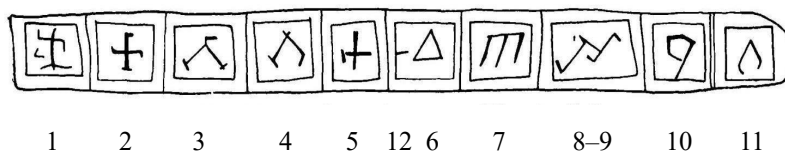
- Az utólag pontosított rovásjelek: 4. és 11. jel (**s-l**), az 7. (**z**), a 8-9. (**l-o-k**), a 10. pedig (**b-a**).

Ha a gyűrű felirata tényleg a csanádi török (onogur-hun) lakosság nyelvén íródott, mint ahogy azt Csallány állítja, akkor bizony ezek a török, onogur-hun urak **magyarul beszéltek!**

**

Az olvasat ugyan méltó lenne egy temetési gyűrűre, de javítanom kell karaktereit, mert ma már nem mindegyik helytálló.

A 103. kép a rovásszöveg kétszeres méretű rajzával:

A két jelsort összehasonlítva láthatóan egyes jeleken értelmetlennek tűnő rövid vonalas megjelölések, véglezárások láthatók, és van egy figyelmen kívül hagyott (12.) rovásjel is. A feliratról nincs hiteles fénykép. Az egyes eltérések valódisága nem ellenőrizhető, hisz *egy kéz munkája* mindkettő. Lásd csak a két 3. jelet, van zászlója vagy nincs? Feltételezem, hogy a 103. képe állhat közelebb az eredetihez, mert azon még jelölte az „értelmetlen” vonalkákat, melyeket a 104. képen már elhagyott. Megpróbáltam értelmezni őket, de egyes esetekben csak a zavaró variációk száma sokasodott. Végül a „hosszabb” vonalúakat mellékeltem, de így sem szövegértő mindig. Viszont *újszerű* felismerésként a jelre tett „rövid megjelölés” (>) még egy másik rovásjelet is jelentett, esetleg csak irányultan elindítva.

Nézzük így végig a keret rovásjeleit, pontosítva a „megjelölteket” is:

1. Az 1. jel az (i) hang rovásjele összekötve a kereszttel, nálam (I-¹K) pontosabban az † (i) mellékeljelt a vízszintes (¹k³) adja meg, együtt az (¹K³-¹R-I) összevonása. Ha mégsem † alakú (Csallány annak jelölte) akkor szóba jöhet a (²J³-¹R-I-SZ), a (sz-¹r-i-²j) és a (sz-¹r-i-sz) összevonások valamelyike, a megfelelő kiemelve.
- A 2. jel (d), nálam kétségesen [²d], ha a vízszintesen lévő rövid végjelölések tekinthetők a (¹k³) jelének, akkor az (¹K³-¹R-²J-²D). Ha nem, akkor a sima kereszt alakú jel feloldása megjelölve: – + † (>¹r-²d), a † (²j) fővonallal az (>¹R-²D-²J) összevonása.
- A 3. a palatális (²s) jele... a száraz kihajló tendenciát mutatnak (v-i), nálam is [²v-i] volt. A 103. kép rövid vonalas jelöléseit v ö. az esztergomi gyűrű (¹v*) jelével: a □ □+ † (>¹V-²J) vagy (¹v*-²j-²s) karakterben az s-alakja van kiemelve. Esetleg az (>¹R-²S-²J-SZ<) ligatúra, elől-hátul megjelöltként.
- A 4. karakter (²s) és [s-l], de a vésnök ötletesen a ∧ (²s) belsejébe jelöli „irányultan” a ◇ (²k) jel alsó részét, együtt az ∧ + ◇ (²S-²K). A nagyobb -s- a kezdő jel.
- Az 5. jel (²d) ~ [¹d/¹d-j], helyesebb a megjelölt (>SZ-¹R-²D) ligatúra.
- Az utólag számozott 12. jel lehet az egyvonalas szóló – (¹r) rovás/hang, de az se kizárt, hogy csak elválasztó jel.
- A 6. jel (k) nálam is, de pontosítva az ómagyar △ (²k/g) kéthangú rovásjel.

- A 7. jel a székely (*m*) veláris alakja, nálam [z vagy p], v ö. **2. feliratnál** írtakkal. Balról sorolva csak az előre döntött E (p^3) / $p^3/sz \sim (P^3-sz)$ jöhet számításba. De helytálló a három lábbon álló (O/U- ^1R-SZ) ligatúra is, az -sz- közepén. (A rajzalak három sz-el és egy r-el nem értelmezhető.)
- A 8–9. jel az (*or*), nálam az [l-o-k] ligatúrát jelentette. A közepén „megjelölt” hosszú ferde — ($>^1r$) vonala alá elöl, a fejen álló ($^1j^3*$) \sim ($^1j^3$) illeszkedik. Ha a dőlt / $^1j^3*-sz/sz \sim (^1j^3-sz)$ karakter a kezdő, akkor az (1r) az illeszkedő. Hátul mindkettőt a \lrcorner $^1(j/l)^3-^1r$ vagy az ($^1r-^2j$) ligatúra zárja le. A változatokból szövegértő az ($^1R-^1J^3-^1R-^2J$) és a ($^1J^3-SZ$)- $^1J/^1L-^1R$ összevonás. Véleményem szerint az eredetileg állónak szánt karaktert „magassága” miatt kényszerült a rovó megdönteni, hogy beleférjen a keskeny szalagba. Így nem dőlt.
- A 10. jel (*a*), [b-a]), tulajdonképpen a kisalakú < (L) betű után az előre döntött tükrözött $^1\text{ʔ} / (^2j^3-sz)-^1b^3/sz \sim (^2j^3-sz-^1b^3)$ áll (két sz-betű nem lehet). Együtt az ($L-^2J^3-^1B^3-sz$) ligatúra.
- A 11. karakter a 103. képen hasonlít a 4.-hez, de a baloldali része ($^2s-^2k$) vagy az (^2s-n). A jobboldalon az $\text{ʔ} (^2l^3)$ is felismerhető, gondolhatunk az ($^2S-N-^2L^3$) és az ($^2S-^2K-^2L^3$)-re is.

A meghatározott változatokkal többféle szövegrészlet olvasható. Azt a két betűsört közlöm amit elfogadásra ajánlok. A (p^3) jelével:

($^1K^3-^1R-I$) ($^1K^3-^1R-^2J-^2D$) ($^1R-^2S-^2J-SZ$) ($^2S-^2K$) ($SZ-^1R-^2D$) ($^1R?$) $^2K/G$ (P^3-sz)
 1 2 3 4 5 12 6 7
 ($^1R-^1J^3-^1R-^2J$) ($L-^2J^3-^1B^3-sz$) ($^2S-^2K-^2L^3$)
 8–9 10 11

Az egy- és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítása:

uR Ki/Iá/Ro/K eJ De Rá Se Jö/SZ eS/iK SZo aR/ád/Ru Ki **szé**/P Ri/J uR Je/L Jö Bo/szu Se/iS
 Ke/L, azaz mai nyelvünk szerint:

Úr kijárok ej, de rá se jössz, esik szó arádról ki szép, ríj úr jel jön, bosszú is/se kell!

Egy másik a rejtett 7. ligatúrával:

($^2J^3-^1R-I-SZ$) ($^1R-^2J-^2D$) ($^1V-^2J$) ($^2S-^2K$) ($SZ-^1R-^2D$) ($^1R?$) $^2K/G$ (U/O- ^1R-SZ)
 1 2 3 4 5 12 6 7
 ($^1J^3-SZ$)- $^1J/^1L-^1R$) ($L-^2J^3-^1B^3-sz$) ($^2S-N-^2L^3$)
 8–9 10 11

Az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva:

uR éJ/I SZo/Ra iJ/eD oV/J eS/iK SZo Rá/D (Ro) éG U/Ra

SZoRa áJ éSZ uJ/aL eJ Bo/szu/S Nö öl

Mai nyelvünk szerint:

Úr éji szóra ijed, óvj esik szó rád, ró ég ura szóra állj, élsz újjal, ej bosszús nő öl!

A Cz – F-ből: I Felcseréltetik a j betűvel a szükséghez képest kivált mély hangú szókból, még egy hangzó járulván hozzá. EJ (1) visszatetszést, rosszallást, feddést fejez ki. Az „esik szó rád”, szólnak rólad, szóba kerülsz. A „szóra állj” figyelj értelmű. A12. jelre mindkét változat megfelelt.

Természetesen némelyik karakter másképp is hangzósítható és más változatok is lehetnek értőek.

Ezt a gyűrűt talán még életében viselhette tulajdonosa, melynek felirata halálával vált temetési gyűrűvé. Figyelmezteti urát ki fog járni a sírból (rá se jössz), szólnak arádról ki szép, ríj jel jön, ha bosszú is kell. A másik feliratban az éji szóra ijedőről esik szó, az ég ura szavára figyelj élsz újjal, ej bosszús nő (a bosszú és nő is) öl. Láthatóan a gyűrűfelirat nem a csanádi török (onogur–hun) lakosság nyelvén, hanem *magyarul* íródott, nem lehetett Asád kamarás úré!

*

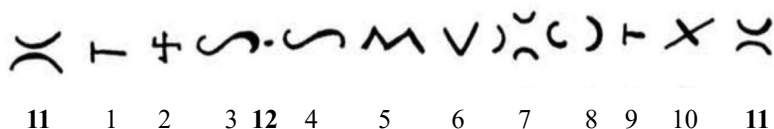
7. A klárafalvi gyűrű rovásfelirata:

»A klárafalvi Árpád-kori temető 6. számú sírjában, Faragó György kertjében, rossz ezüst, nyitott szalaggyűrű került elő, 10 keretben rovásjelek voltak. Rongáltsága miatt nem lehet a rovásfeliratot megfejteni, csupán az tisztázható... hogy magyar rovással van dolgunk. A gyűrűt más rovásfeliratokkal együtt 1955-ben megfejtés nélkül közöltem.«⁽²⁸⁾

Ugyan tesz kísérletet némelyik jel, karakter azonosítására, de ettől az csak találgatás.

8. Székesfehérvár–Maros-hegyi Árpád-kori rovásírásos gyűrű.

»Székesfehérvár-Maros-hegyen Lechtnecker József 400 sírt bontott fel 1913-ban. Találtak egy rossz ezüstműből készült szalaggyűrűt, amelyen rovásírásos szöveg maradt meg.⁽²⁹⁾ A temetőt I. András, Kálmán és II. András (1205–1235) pénzei datálják. A gyűrű rovásjeleit felülről lefelé hosszában rótták, olvasata balról jobbra történik. A szöveg kiterített gipszbe öntött alakját a *107. képen* mutatja be, homályos. Szerkesztett *108. képe* az alábbi:

A felirat átírása:

$i^2 d^2 s^2 s^2 m su^1 ni^1 s = idis Samsunis$, azaz Samsun úré.

Honfoglalóink török nyelvű leszármazói, a magyar rovásírásrendszer szerint még a 13. században is rendszeresen használják az *idi* „úr” jelzőt személyneveik előtt... A gyűrű mindkét végén két-két ív alakú véset csupán díszítés, de nem rovásjel.«

Előző olvasatom beillesztését most célszerűen a végére hagyom.

Ha már a feliratot *felülről lefelé hosszában rótták* ami igaz, de akkor a jeleket is így (jobbról-balra) kellene olvasni! Csallány elfektetett jelsora helytelen, mert annak jeleit fel kellett volna állítania. Azok így (balról-jobbra) mást jelentenek! Lásd csak nem mindegy, hogy az 1. és 9. jel T vagy \vdash , az 5. M vagy z ; avagy a 6. V vagy $<$ alakú stb. Számozását megtartom, de kibővítem a 11. és 12. jellel. Vajon a két végdíszítmény rovásjel-e és tényleg kettő van-e belőle?

A rovásjelek újabb meghatározása érdekében követem a „hosszában jobbról-balra-lefelé” sorvezetést, vagyis elforgatom a *107. képet*:

- Az 1. és 9. karakter (*i*, *z*) nem más, mint a felső állású egyvonalas $\bar{\text{r}}$ (^1r) és az $\bar{\text{l}}$ (*sz*) összevonása: ($^1\text{R-SZ}$).
- A 2. jel (*d*) $\sim [d]$, mellékjele egyezik a deszki gyűrű 2. ($^1\text{r-}^1\text{k}^3\text{-}^2\text{d}$) vízszintes jelével, de a fővonala most az $\bar{\text{j}}$ ($^1\text{r-}^1\text{j}/^1\text{l}$) vagy a ($^2\text{j}^3\text{-}^1\text{r}$) karakter. Együtt az ($^1\text{R-}^1\text{K-}^1\text{R-}^1\text{J}/^1\text{L-}^2\text{D}$) összevonása.
- A 3. és 4. (*s*) $\sim [ka]$. Az S alakú ómagyar jelet vö. a ladánybenei 12. jellel, a J (^1k) betűnek felel meg. A (*108. kép*) „fekvő S jele” mást jelent, ami az V karakter sz-irányú döntésével jönne létre, mint $\text{sz}/^1\text{r/}$ vagy $\text{sz}/^1\text{r-}^1\text{k/}$, nem szövegértő.
- A 12. pontszerű jel lehet szóelválasztó, esetleg egy pótlólagos jel.
- Az 5. jel (*m*) $\sim (^1\text{m})$, az ómagyar (^1m) jel, de az $\bar{\text{<}}$ alakú részei nem egyformák, gondolhatunk az ($^1\text{m-L}$) vagy ($\text{L-}^1\text{M}$) ligatúrára is.
- A 6. az (*s*) fordított elhelyezésben $\sim [s\text{-r-g}]$, a $\bar{\text{a}}$ (^1d) betű már ismert.
- A 7. „az (*u*) hangzó rovásjele (oldalt fekszik), négy félhold alakú jelecskéből állították össze” $\sim [E\text{-K}]$. Valójában a rovó „e-kből csinált k-át” oly módon, hogy a kifordított c (e/o) jelekből kirakta a dőltnek látszó d (k) jel oldalait (az álló más értelmű lenne). Létrehozta az $\text{d} + \text{d} + \text{c}$ ($\text{N}^3\text{-}^2\text{K-N}$) ligatúrát. Ilyen alakú képjel eddig nem fordult elő.
- A 8. az (*n*) \sim az [E] pontosítva: a vízszintes állású c alak felülről a kéthangú c (e/o) vagy a tükrözött (n^3) rovásjel.
- A 10. jel sem a száras (*s*) vagy a [^2d] betű. Az előre dőlő hosszú vonalú (*sz*) jel közepén a székely–magyar X (B) felső vonala látszik, melynek folytatása alul az (^1r) jel. Együtt a ($\text{SZ-}^1\text{B-}^1\text{R}$) ligatúra, az -sz- vonal eleje előrébb áll, mint a bé-é.

Kérdés az első-utolsó 11. jel tekinthető-e a későbbi x , y (h) előjelének? Csallány nem értelmezte, de elvileg a Telegdi-, Kaposi-, Dési-ábécékből ismerhette, vagy egyszerűen az (e/o-n) vagy ($\text{n}^3\text{-n}$) összevonását kell látni benne?

Írjuk fel a lehetséges betűsort:

(¹R-SZ) (¹R-¹K-¹R-¹J/¹L-²D) ¹K ? ¹K (L-¹M) ¹D (N³-²K-N) E/O (¹R-SZ) (SZ-¹B-¹R) H
 1 2 3 12 4 5 6 7 8 9 10 11

Az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva:

Ro/SZRa Ká/R uJ De Ki (Jo) oK/aL iM/ád/oN éK/eN/E Rá SZo SZe/B uR Hű

Mai nyelvünk szerint:

Rosszra kár új, de ki (jó) okkal imádón ékelne, rá szó szebb, úr hű!

Hangzósíthatunk a 12. (¹R) és a 8. (N³) karakterrel is, a többiek változatlanul:

Ro/SZ/Ra Ki áR/uL/oD Ká/(R) Ki Lá/M aD Ne/Ki Nö/N³ Ro/SZa SZe/Bé/R Hű,

Rosszra, ki árulód kár, ki lám ad neki nön(nőnek) rossza, szebbért hű!

Azt hiszem mindkét gyűrűfelirat az örök érvényű női hiúságot foglalja „írásba”. A rosszra, árulóra kár adni, annak az a rossza, mert csak szebbért hű, de akit imádón ékítene, az a szép szóra is hű!

A felirat valójában folyamatos *körirat* (a 11. kezdő- és végjel is lehet), kezdődhet máshol is! Nem lett értelem nélküli a 12. pontszerű jel. Véleményem szerint tévesztett a rovó, amit utólag vett észre, hogy kimaradt a 12. jel. A hibát a helyszűke miatt már csak a helyére tett ponttal tudta korrigálni, az olvasóra bízva annak illeszkedő feloldását!

Az S, J jelalakok a Don-betűk továbbélő J (¹k) jele a székely–magyar ábécében, az X (B) hang is. A **nön** lehet **nőnek** értelmű.

Végezetül az előző olvasatom: A). változat: a (12). jel – (¹r)

Ebben az esetben *Csallány* egyetlen elfogadott, -m- betűjét *emelem ki*. Az átírt rovássor hangzósítva balról jobbra:

H Z ¹D Ka¹R-Ka¹M S-R-G E-K E²D Z, azaz: HuZaD KaRiKáM, SiRiG ÉKED eZ

A hangrendváltás csak úgy szabályos, hogy a veláris ¹r-hez a mély hangrendű -i- magánhangzó illeszkedik.

B). esetén a 12. jel csak szóelválasztó vonalka, a hangrend változás a 4. rovásjelben van jelölve: H = J + 1 + H (¹r-i-ka)

H Z ¹D Ka¹R-¹I-Ka¹M S-R-G E-KE²D Z, azaz: HuZaD KaRIKaM SiRiG ÉKED eZ

Mindkét változat olvasata⁽²⁵⁾ azonos: **Húzzad karikám, síríg éked ez! Akár „Samsun Úr” is kaphatta!**

* *

9. Hódmezővásárhely–Kenyereér dűlői rovásírásos gyűrű.

»A rovásfeliratos elektron gyűrűt kútásás közben, egy kis edényben találták. A gyűrű Senyei József hódmezővásárhelyi lakos tulajdonában van. Átmérője: 2,1 cm, vastagsága 1 mm. László Gyula baráti közvetítésének és megközelítő rajzának, Senyei József közlési engedélyének (1963) köszönhetem, hogy véglegesen megoldottam a hódmezővásárhelyi gyűrű rovásfeliratának problémáját. A rovásszöveg kiterített jeleinek helyes elosztása fotómásolatban (108–110. kép).

Átszerkesztettem:

12–13 19
 1 2 3 4 5 6–7 8 9 10 11 17 16 14–15 18 20

H A O W A Z V A H K < H U I V J C I

1 2 3 4 5 6–7 8 9 10 11 12–13 14–15 16 17 18 19 20

A felirat átírása: ²d²s ²n²m²s ²ki²s²s²k a¹djik I²s²t²n = *idis nemes kisesek, adjik Isten.*

Az eddigi feliratoktól eltérően a hódmezővásárhelyi rovásszövegben nem személynévhez kapcsolódik az „*idis*” török eredetű szó, amely „*úr*” jelentésű. Itt úgy látszik már értelem vesztetten jelentkezik a szó és a „*kisesek*” céhjehez fűződik. A feliraton különbséget tesznek az *s* betű két alakja között. Az *es* [2., 5., 9. jel] rovásjele: szög alakú, felfelé irányuló csúccsal, az *is* [17. és 18. jel] esetén lefelé irányuló csúccsal ábrázolták. A rovásfelirat idejét a 15. századra datálta.

A gyűrűről korábban már külön írtam,⁷ azt is aktuális javítani amit meg is teszek, de nem külön írásként, hanem folytatólagosan beillesztem ide Csallány 9. felirataként.

7. Delibeli József: *Rovásjeles házassági gyűrű*. www.leventevezer.extra.hu/Gyuru2.pdf (2014. II. n. év)

Előző olvasatom:

Nem zárható ki a **15.** jel esetén a fejre állított Novocserkaszk-i kulacs \cap (o/u) jele és a székely \uparrow (j) elnyújtott (u-j) összevonása sem. *Ez a legvalószínűbb!* Az -u- betűjelre más hasonló analógiát nem találtam.

Ezt behelyettesítve a fenti átírásba, hangzósított olvasata:

aDJ eN-GeM eSK-ÜVeL öR-öküL aSZoN-J U-JÁRA

azaz

Adj engem esküvel örökül,(örökre) asszony ujára.⁽⁸⁾

Megjegyzem, ha a 2. jel -s- lenne, mint ahogy azt Csallány véli, akkor az „adass” szókezdéssel a gyűrűadás kényszerű cselekvéssé válna. Azt hiszem nem kell különösebben magyaráznom, hogy nem egy „Késes céhről”, hanem egy **magyarul értelmes, hangrendileg is helyes**, házasságkötés szertartásába tartozó gyűrűadás megörökítéséről van szó! Ezek szerint ez a mai napig is meglévő élő hagyomány, elődeinktől öröklődött.

* *

Korábbi észrevételem most is fennáll, miszerint a keretes- és az átírt jelsor között alaki eltérések és sorrendi differenciák vannak. A keretes rajzot fogadom el, mert annak átírása még rögzíti az eredeti „farkincás” rovásjeleket. Csallány „kiterített jeleinek helyes elosztása” kétségkívül az olvasatához igazított.

Szerinte a 2., 5., 9. az (s) betű jele, a 8. és 17. ugyancsak (s) betű, de lefelé irányuló hegygel.

Nézzük át a nem igazított keretes jelsor karaktereit a *III. kép* számozása szerint:

- Az 1. (d); [²d] jel, talán összevethető a deszki gyűrű 2. -j- nélküli jelével, a vízszintes mellékjel most a (¹K-¹R-²D) összevonása. (Az ő átírása a végzárókkal az >sz-¹r-²d-sz<) lenne.)
- A 2. jel [j] baloldali szára hosszabb, szóba jöhet a / + \wedge (SZ-²S) összevonás (az -s- az -sz- vonalában van). Lehetne a jobbra döntött / sz¹j/ ~ (sz-¹J) kapcsolat is.
- A 3. jel nála az ellenirányú (n), nálam [n-g], nyitott alakja felülről olvasva a közel állhat $\overline{\quad} + \vee + \succ$ (N-²V-N³) (a -v- hátsó vonala n-alakú) vagy a nyitott alakú $\nabla + \vee$ (²V-²K/G) ligatúrához, választhatunk.
- A 4. (m); [²m], ismerjük a ladánybenei edényről (¹V-¹R).
- Az 5. jel nálam is \wedge [²s], a keretes vázlaton megjelölten az (>sz-²s) vagy (>SZ-²S-¹R<) összevonás látható, az -sz- az s-oldalán.
- A 6–7. összevont (ki) ~ [²k-ü], vö. a **4. rovásemlék** 8. (o/u-¹r) karakterével, de most az elején a \uparrow (¹j³) a végén: \uparrow , Γ , \uparrow és az \uparrow jelek is állhatnak. Két szövegértő karaktert is kaphatunk a végjellel: (¹J³-SZ)-(¹R-O/U-SZ) és (¹J³-O/U-¹R-¹J).
- A 8. jel [v] az ómagyar \vee (²v) megjelölés nélkül, két oldalt megjelölve: (>¹r-²v-sz<), csak elöl jelölve (>¹R-²V), csak hátul megjelölve a $\vee + \overline{\quad}$ (²V-¹R<) összevonása.
- A 9. nálam [l], vö. az 5. jellel, a megjelölt / (sz) után $\wedge + \uparrow + \searrow$ (>SZ-²S-¹J-¹R<) áll, az -sz- az s-, a -j- az r-vonalában áll. Megfelelhet az / + $\wedge + \overline{\quad} + \searrow$ (>SZ-²S-¹R-¹R<) karakter is.
- A 10. jele (k), nálam [r], valójában az \mathcal{N} (¹R³-¹K³) ligatúra. A keretes részen nem látható jól.
- A 11. jel nem az ellentétes fekvésű (a), [a], az ómagyar < (L) betű/hang. Ha a 10. és 11. nem szóló, akkor az (¹R³-¹K³-L) összevonására gondolhatunk.
- A 17. megegyezhet az 5.-el (>SZ-²S-¹R<), de annak ¹(J/L)³-²S-¹J/L változata is lehet.
- A 16. jel az (i), [¹sz], a ritkán látható veláris I (¹sz) betű jele. Párhuzama a vargyasi keresztelőmedence feliratán található.
- A 14–15. jel az (ik) ~ [ny], a keretes karakter első $\downarrow + \overline{\quad}$ ¹(j/l)³-sz-r része után az ómagyar \mathfrak{z} (cs) jel áll. Részai nem egyformák, jelezve, hogy az $\mathfrak{z} + \succ$ (cs-L) karaktert jelöli. Így adja meg a rovó az ¹(J/L)³-(SZ-¹R-CS-L) ligatúrát.
- A 12–13. (dj) összevont betűk; én a felirat értelméből (lásd ott) [u-j] ligatúrának határoztam meg. Megfelel az egymás alatti $\downarrow + \wedge$ sz-¹j³-sz¹r ~ (SZ-¹J³-r) összevonás.
- A 18. piciny jelnek több változata is lehet. A kisalakú \mathcal{N} (¹r³ vagy ¹r³-¹k³) az sz-hez és a ¹j³-hoz is illeszkedhet, megfelel az (¹R³-¹J³) és (¹R³-¹K³-SZ) változat is. Az előzőek (t), nálam az [r] volt).
- A 19. és 20. jel az (²n) és (i), a kisalakú (n) és az (sz) jelet elfogadom különállónak, de összevonva gondolhatunk a székely \uparrow [a³] ~ (a³-sz) jelre is, ha szövegértő.

Több keretes karakternek is van legalább két változata, így számíthatunk olvasat változatokra:

Az egyik betűsor:

(¹K-¹R-²D) (SZ-²S) (N-²V-N³) (¹V-¹R) (SZ-²S-¹R) (¹J³-SZ)-(R-O/U-SZ) (²V-¹R) (SZ-²S-¹J-¹R)
 1 2 3 4 5 6-7 8 9
 (¹R³-¹K³-L) (SZ-²S-¹R) ¹SZ ¹(J/L)³-(SZ-¹R-CS-L) (SZ-¹J³-r) (¹R³-¹J³) N SZ
 10-11 17 16 14-15 12-13 18 19 20

Az egy- és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítása:

Ká/R Di/SZe/S Ni Vé/N Vá/R/SZ Si/Ra SZo/J aR/U SZi/Ve Ro/SZu iS Já/R

iL/iK Rá SZo Si/Ru SZo/Li/CSa uR SZá/Ja/SZ Jo/ér áJ Rá Ne oSZ

Mai nyelvünk szerint:

Kár díszes ni vén vársz sírra, szólj arról szíve rosszul is jár,

illik rá szó sírról, szólítja úr szájalsz jó ért, állj rá ne ossz!

Egy másik betűsor is előállhat az előző és más karakterekkel:

[...] (¹V-G) [...] (¹J³-O/U-¹R-¹J) (¹R-²V) (SZ-²S-¹R-¹R) [...] ¹(J/L)³-²S-¹R) [...]
 1-2 3 4-5 6-7 8 9 10-11 17 16 14-15 12-13
 (¹R³-¹K³-SZ) N SZ
 18 19 20

Az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítása:

Kár díszes ni Vé/Ge Vi/Ra/SZ Si/Ro Jo U/Ra Já/R Vi/SZa Si/Rá/Ra Ká/R aL/uL Se Ro/SZ uR SZo/L

CSa/L/SZ iJ/re Ká/R SZá/No SZo

Mai nyelvünk szerint:

Kár díszes ni vége, virrassz síró, jó ura jár vissza sírára, kár alul se rossz, úr szól csalsz, ilyenre kár (a) szánó szó!

Mindkét szövegváltozat temetési gyűrűre való. Az első a koros asszonyságot szólja, szíve rossz közel áll a sírhoz, mégis újért szájal. A másik felirat szerint a gyűrűt temetéskor húzták az elhunyt ujjára, hogy ne feledje ura visszajár sírjára, kár mert alul se rossz, csalsz ilyenre kár a szánó szó! (A **ni** mutató szó) Felhívom az olvasó figyelmét a feliratok poétikus egyszerű tömörségére, sokszínű fordulatot „verselésére.” Azt hiszem nincs értelme Csallány igazított, eltérő jelsorába a keretes karaktereket behelyettesíteni, mert új értelmű szöveg nem állna elő, csak kuszább.

*

10. Kunkerekegyházi gyűrű rovásfelirata.

»Tulajdonképpen a gyűrűt is Szabó Kálmán találta 1932-ben. Kunkerekegyházán Árpád-kori temetőt tárt fel. A 6. számú női sírban, keretes rovásjelekkel díszített ezüst szalaggyűrűt talált.⁽³⁰⁾

[Sajnálatos módon ez a szép és felbecsülhetetlen értékű ékszer Kecskemét bombázásakor megsemmisült. Vonalas rajzát és megfejtését 1936-ban Mészáros Gyula közölte:

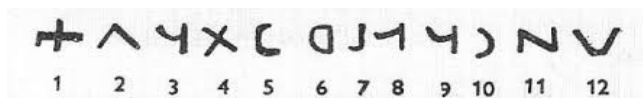
A legrégebbi kun nyelvemléknek tekintette. Szöveg, illetve betűmegoldása:

$d^2(\ddot{a}) \eta t^2 (i) d^2(\ddot{u}) n^1 j^1(\ddot{a}) i \eta t^2(\ddot{o}) n^1 \ddot{u} s^1(\ddot{u})$

Magát a betűsor értelmét, a törökös nyelvhez tartozó kunnak értelmezve a következő fordítást adta magyarul:

„Hasonló volt a világnak forgása.”^{8]}

A fenti szöveggel én is átvettem közlését, de a rovássor fordított volt.⁽³²⁾ A magyar rovásfeliratok ismeretében újra foglalkoztam megfejtésével: (112. kép)

8. https://magyarmegmaradásert.hu/files/k_aktatar/fa_er_2.pdf 55. old.

A szöveg a magyar rovásírás szabályai szerint balról jobbra olvasandó.

A felirat átírása: ${}^2Id {}^2s {}^2t {}^2b {}^2n {}^1d {}^1j is{}^2t n (n) {}^2k i =$

idis Teben adj Isten neki, azaz: Teben úré, adj Isten neki.

Honfoglalás kori török törzseink évszázadokon át megtartották felirataikon az „úr” [idis] jelzöt. Mivel a feliratot a kísérő mellékletekkel együtt a 13. századra határozhatjuk meg, nem kun rovásírással és névvel van dolgunk, hanem a Duna-Tisza közti elmagyarosodó honfoglaló török törzseink, magyar rendszerű, átvett rovásírásáról, ahol megőrződtek az Árpád-kori kétnyelvűség hagyományai.«

A felirat a (2013. 03. 25.-i) olvasatom szerint a 12. jellel kezdődik. Csallány két elfogadott jele kiemelve:

V I S L D N A-SZ I J L E R

12 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Hangzósítva:

VISeLD, NÁSZ IJeLÉR vagy VISeLD NÁSZI éJeLÉR

azaz:

Viseld nász éjjelért vagy Viseld nászi éjjelért

Ezek szerint valójában egy valamikori nászajándékul kapott gyűrűadománnyal temették el az asszonyságot.

**

Ismét kételkedem olvasatában, ugyanis szerinte a gyűrű a török „*Teben idis*” (úré) a lelet viszont női sírból került elő! Mészáros keretes jeleit fogadom el, de igazában csak a 2. jel az eltérő.

A 112. kép számozása balról-jobbra tartó, de a rovásfejek állása a jobbról-balt indokolná (nem fordítom vissza), a tükrözött *ómagyar* jelek értelmezhetőek. Mészáros jeleinek meghatározását hátulról kezdem. (Megjegyzem előző olvasatom Csallány balról-jobbra soroltjára vonatkozik.)

- A 12. jele (*i*), nálam [V], de valójában egy alul széthúzott $-{}^2v-$ nem is jelenthet mást, mint a $\backslash + - + / ({}^2V-{}^1R-SZ)$ összevonását.
- A 11. 2N alakú (*k*), nálam [R] nem ismeretlen, lásd a Felsőszemeréd, Hódmezővásárhely feliratát. Kérdés, hogy szóló (${}^1r^3$) jel-e, vagy az (${}^1r^3-{}^1k^3$) ligatúra-e? A szöveg eldönti.
- A 10. jel (*n*) és [e/o] volt, de egyértelmű az $\succ (n)$ betű.
- A 9. és 3. jele (*t*), nálam [2l] volt. Ívelt mellékjelű rovásjellel már találkoztunk a margitszigeti feliraton ($sz-n^3$) és a ladánybenei edényen (*i/ü*). A hasonlóság most is fenn áll, de az utóbbi (*i/ü*) jel a megfelelő. A 3.-ra pedig a $\downarrow ({}^2t)$ betű/jel. (Megjegyzem a keleti feliratokon a \downarrow jelet az (*i/ü*), (2t) és (2l) hangra is használták.)
- A 8. az $\uparrow ({}^1j)$ jel, Csallány szerint az $\wedge (i + s)$ betű összevonásból született, nálam [J] volt.
- A 7. jele (*j*), nálam [I], rajzán a kéthangú *ómagyar* J (${}^2j/{}^2l$), Mészárosén az $\downarrow ({}^1j/{}^1l)$ látható.
- A 6. karakter lehetne a tükrözött $\downarrow (ny^3)$ vagy (${}^1s^3$) jel, de nem értelmezhető, ligatúraként az $\zeta + l (sz-e/o)$ vagy (SZ- N^3) karakter. Csallány feltételezi, hogy az (*ad*) jelet a latin D-ből alakították ki, nálam [A-SZ].
- Az 5. jel az (*n*) és [L] jellel szemben, igazoltan az (n^3).
- A 4. jel (*b*) ~ a [D] meg is felel, de helyesen (2d).
- A 2. szóló jel mindhárom felsorolásban helyes (2s), [S], azaz $\wedge ({}^2s)$.
- Az 1. jelre a (2d) és [I/J] helyett megfelelőbb a Deszki gyűrű 5. jelével azonos ($\succ{}^1R-{}^2D$) vagy (${}^1R-{}^2J-{}^2D$) összevonás.

Sorba állítva (balról-jobbra) két lehetséges betűsor is előáll:

$({}^2V-{}^1R-SZ) {}^1R^3 N (SZ-N^3) {}^1J ({}^1J/{}^1L) (I/Ü) N^3 {}^2D {}^2T {}^2S ({}^1R-{}^2D)$
12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

$({}^2V-{}^1R-SZ) {}^1R^3 N (I/Ü) {}^1J ({}^2J/{}^2L) (SZ-N^3) N^3 {}^2D {}^2T {}^2S ({}^1R-{}^2J-{}^2D)$

Az egy- és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítása:

Vi/Ra/SZ uR Ne SZá/N/J Jo Ü Nö/De/T Si/R/D
Vi/Ra/SZ uR Ni Ü Ja/J SZü/N Né/D iT Sí/Ra üJ/eD

Mai nyelvünk szerint:

Virrassz úr ne szánj jó ő, nődet sírd!
Virrassz úr, ni ő jaj szűnt, nézd itt sírja üljed!

A Cz – F alapján: Ű önhangzó. 1). Némely tájszokás ő helyett használja. NI mutató indulatszócseka, mely által másokat figyelmeztetünk valami különös, meglepő dologra. Né/D ~nézd, Sí/Ra ~ sírja.

Mindkét gyűrűfelirat azonos értelmű, virrassz sírjánál és sirassad, ne szánd elhunyt nődet! Nem is lehet eldönteni, hogy melyik felirat a rovó szándéka szerinti. Azt hiszem felesleges a 112. kép jelsorára is olvasatot adni az egyetlen eltérés miatt. Igazolódott a 11. jelre a szóló (¹r³), a 7. karakterre mindkét eltérő rajzolatú megfelelt. Nem volt szükség a 9. és 3. jelre az újszerű ívelt mellékjelű (²t) vagy (²t-n³) ligatúrára.

A női sírból előkerült temetési gyűrű, csak egy feleségé, úrnőé lehetett, azt Teben úr semmiképen nem kaphatta!

*

11. A ladánybenei Árpád-házi gyűrű rovásfelirata.

»Ladánybenén Szabó Kálmán Árpád-kori temetőt tárt fel, ahol leletmellékletek kíséretében rovásfeliratos ezüst szalaggyűrűt is találtak. A gyűrű a kecskeméti múzeum anyagával együtt megsemmisült. A feliratot 1955-ben közöltem, most újra értékelem.⁽³³⁾ A felirat magyar írásrendszerű, de korábbi török hatásra megőrizte a jobbról balra való olvasási módot. Idejét a 12. századra tehetjük. A 113. kép. A ladánybenei gyűrű felirata.

Átírása:

²id²s ¹Maszpa¹ri¹s s¹m¹n¹s ¹idis Maszparis sámánás, azaz Maszpar úré sámáné.”

Megjegyzést nem fűzött hozzá.«

Csallány átírására korábbi (2013. 02. 25) olvasatom:

I/j S Í-R A SZ V/β A SZ-O-L I T S V É G
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
 éJ SIRA SZÁVA, SZOLIT eS oV ÉG,
 ÉlJ sírra(sírba) szállva, szólít és óv (az) Ég.

* *

A nála 4 helyen is előforduló -s- betűnek három különböző alakváltozata van (Λ, λ, és a 14. alakú). A gyűrű feliratát ismertem már Fehérné közléséből, mely szerint a gyűrűről csak Mészáros Gyula rajza maradt meg, forrás:⁸ (i. m. 56–57.)

15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

Láthatóan a két felirat a 11. jeltől lényegesen eltér, ami kétféle szöveget is indukálhat. Én eddig is annak a feliratát fogadtam el, aki rajzát még az eredetiről készítette. Arra gyanakodom, hogy Csallány olvasata érdekében igazított a rovásjeleken, de legalább nem állította (mint szokás), hogy a rovó tévesztett.

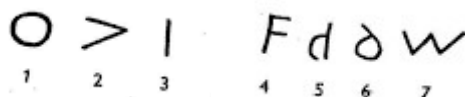
Mészáros feliratának ómagyar betűhangjai:

- Az 1. jelben felül a háromértelmű ʃ (²t³, ²l³, i/ü³), középen előrébb az egyvonalas – (¹r) látható, különállóan az (¹r) és (²L³-SZ), összevonva az (²L³-SZ-¹R) is érthető.
- A 2. jel Λ s-alakját a vésnök széthúzta jelezve, hogy nem csak az s-t szándékozik jelölni. Nevezetesen az / + Λ (²S-¹R), esetleg az / + Λ + \ (sz-²s-¹r) összerovást is.
- A 3. karakter alakja is beszédes, mert a M (¹v) szárainak széthúzásával szándéka volt. Megalkotta az / + M (¹V-¹R) vagy az (SZ-¹V-¹R) ligatúrát.
- A 4. jel erőteljesen sz-irányba döntött, az sz/²j-²t/ ~ (sz-²J-²T) és az sz/²j-²l/ ~ (sz-²J-²L) kapcsolatot is jelenti. (Korábbi sz/a/ meghatározásom helytelen, a székely (a) nem ilyen.)

12. Mezőberényi pecsétgyűrű rovásfelirata.

»Csapóné Tábori Hajnalka debreceni néprajzos ajándékba kapott egy kultikus ezüst pecsétgyűrűt, melyet állítólag Mezőberényben találtak.⁽³⁴⁾ A gyűrűt eredetben tanulmányoztam. Fényképét csak később kaptam kézhez (kár, hogy nem mellékelte). A napokkal koszorúzott pecsételőn középen két sor rovásírást látunk. Olvasata balról-jobbra halad. Rovásjelei természetesen az ezüst korongon fordított vésetűek. A hét jelből állófelirat átírása: ${}^1f {}^1sz / {}^1p sz {}^2m$

A kultikus célra szolgáló pecsétgyűrű pornográf tartalmú, idejét a 14. századra határozhatjuk meg.«
A 114. kép jelei egy sorba rendezve:

A felirat fordítását (2013. 03. 05.) így véglegesítem:

$\underline{M}E/M-E DSZ / V SZ-ONY-OM$, hangzósítva: eME vagy $iM E DiSZ oV aSZONYOM$, vagyis

Eme dísz óv asszonyom!

Mármint a gyűrűn lévő Nap jele. Ilyen értelemben nem sokat tévedett *Csallány*, mert tényleg egy kultikus, de nem pornográf óvó gyűrűről lehet szó!

**

A feliratot újból átnézve helytálló a 2. (1d), a 3. (sz), esetleg a 7. (${}^1v^*$) jel, a többit javítom:

- Az 1. szólónak látszó *ómagyar* O (2m) rovásjelet Csallány az (f) betű veláris jelének tartotta, nálam [M-E] volt, de egy másik ($N-{}^2M^3$) rejtett ligatúra a megfelelő.
- A 2. jel (a) $\sim [D]$, az utóbbi pontosítva $> ({}^1d)$.
- A 4. jel hangértéke (p), illetve: $[\beta, v]$. Ilyen F alakú (${}^2J-{}^1B$) karakterrel már találkoztunk, viszont ha dőlt, akkor értelme $sz/{}^2j-{}^1b/$, azaz ($sz-{}^2J-{}^1B$).
- Az 5. sz. rovásjel összetett, korábban (ad) és (asz) volt, nálam a tükrözött [SZ-O]. A tükrözötten fejen álló 'd' karakter az $\langle + |$ (N-SZ) ligatúra is lehet. Készítési ideje ismeretlen, így felmerülhet a székely–magyar (**ny**) rovásjellel az (NY-SZ) összevonás is.
- A 6. jelben az (o) változatát látta, én az [NY-O] karaktert. Ismét átnézve a felső \backslash (1r) jel alatt az O (2m) jel vagy ligatúra változatai állhatnak. Szövegértő az (${}^1R-{}^2M$) és az (${}^1R-N-{}^2M^3$) is.
- A 7. jel az (2m); [1m]. Ismerjük már e széthúzott (${}^1v^*$) jelet, a hosszított jobb oldalával gondolhatunk a (${}^1V-SZ$) összevonásra is.

A meghatározott betűk egy vonalba rakva:

${}^2M {}^1D SZ (sz-{}^2J-{}^1B) (N-SZ) ({}^1R-{}^2M) ({}^1V-SZ)$
1 2 3 4 5 6 7

Az egy- és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva:

$Mi aD SZe/szé/J Bá/No SZo/Ra iM oV/SZ$

Mai nyelvünk szerint: **Mi ad szeszély, bánó szóra ím óvsz!**

Másik gyökjel változattal:

$(N-{}^2M^3) D SZ (sz-{}^2J-{}^1B) (NY-SZ) ({}^1R-N-{}^2M^3) ({}^1V-SZ)$

$Ne/M Di/SZe szo eJ Bá/NYa SZo/Ra Ne/M oV/SZ$

Nem dísze szó ej bánja, szóra nem óvsz!

A Cz – F-ből: $\acute{I}M$ (1) indulatszó. Ezzel szoktunk másokat figyelmeztetni.

Két ellentétes értelmű gyűrűfeliratot kaptunk. Az egyik szerint a gyűrű bánó szóra óv, míg a másik esetben már arra sem!

Természetesen egyes szövegrészek másképp is hangzósíthatók.

*

Most ide illesztem Csallány Dezsőnek egy másik, külön írásban levő gyűrűfeliratát és annak az eddigiek szerinti analóg felülvizsgálatát, hogy (a két írás összevonva) a hasonló tárgyúakkal egy helyen legyen.

13. A battonyai Árpád-kori gyűrű rovásfelirata.

Csallány Dezső: A nagyszentmiklósi rovásfeliratok és a battonyai Árpád-kori rovásírásos gyűrű kapcsolatai című írásában⁹ foglalkozik e rovásfeliratos bronz gyűrűvel. »Battonyán Mag István telkén földelhordás után, egy helyi lakos találta. A gyűrű Frech's Miklós volt battonyai lakos tulajdona. Mintegy 14 évvel ezelőtt foglalkoztam a battonyai pecsétgyűrű rovásfeliratával, azonban az akkori ismeretem nem tette lehetővé a szöveg megnyugtató megoldását.⁽¹⁾ A megfejtési kísérletem a következő volt:

$$D^2 / \ddot{a} / n^1 / a / \dot{s} b^2 / \ddot{o} / t^2 / \ddot{u} / g^2 n^1 / a / s^2 / e / t^2 / e / g^2 / \ddot{o} / k \ddot{u}$$

Természetesen a törökösen hangzó szöveg helyes megoldását csak a törökül tudó szakember végezhette el.

Hozzászólt a megfejtési kísérlethez Franz Altheim.⁽²⁾ Nem fogadta el a megoldásomat és a következő téves olvasatot adta:

$${}^2r - {}^1n\dot{s} - {}^2b^2t^2g - o - {}^2s^2t^2g - {}^2k\ddot{u}n = \ddot{u}r\ n\ddot{o}š\ b\ddot{u}t\ddot{u}g\ o\ i\ddot{s}t\ddot{a}g\ddot{u}\ k\ddot{u}n.$$

A hazai kutatás alapját képező nagyszentmiklósi rovásjelek, amelyeket én is alapul vettem (*i. m. 1. kép*) többségükben téves hangértékűek, szövegmegfejtésükben pedig teljesen hibásak voltak.⁽³⁾ A székely–magyar rovásírás veláris vonatkozásait sem ismertük, pedig a török ábécék betűiket mély hangokkal jelölik.⁽⁴⁾ A kumurai rovásfeliratok 1955-ben még publikálatlanok voltak.⁽⁵⁾ A nagyszentmiklósi aranykincs rovásfeliratait pedig nem régen sikerül tisztáznom.⁽⁶⁾ A battonyai felirat a nagyszentmiklósi és a székely rovásírással nem azonos, de módszertani szempontból

figyelembe kellett vennem a nagyszentmiklósi ábécét, más feliratokkal való összefüggéseket és nem kizárólagosan, mereven, az Orhon–Jenyszej türk írásrendszerének jeleit. A battonyai felirat átírása:

85. ábra. A battonyai gyűrűfelirat rovásjelsora.

A gyűrű képe és feliratának helyes olvasata: ${}^2d\ {}^1n\ {}^1\dot{s}\ {}^2b\ {}^2k^o\ p^1n.\ {}^2s.\ {}^2k^o\ p^1r\ddot{i}.$

$$D/\ddot{a}/n\dot{a}\dot{s}-b/\ddot{a}/q-pan-\ddot{a}s-q\ddot{a}p / \ddot{a}/r\ddot{i} = D\acute{e}nes-b\acute{e}g-p\acute{a}n\ es\ k\acute{e}beri,$$

A továbbiakban levezeti, hogy a „Dénes-bég pán” olvasatot „lehetőnek” tartja. Valószínűsíti és igazolja is Dénes bán létezését forrásadatokból és magyarázattal szolgál a két utolsó szó értelmére.

...A battonyai Dénes-bég pán türk nemzetségű volt, mint ilyent állították a kábar = kéberi (gepida) néprész élére. A battonyai rovásírás is nagyrészt a türk / Orhon-Jenyszej / rovásírásrendszert képviseli... A Csanád nemzetség és rokonsága is török nyelvű volt, a kábarok ~ kéberék onogur-hun törzséhez tartozhatott... A kard szimbólum: hadvezérre emlékeztet.«

Már első meglátásom alkalmával is kétséggel fogadtam a „türksegédletes” olvasatot, hogy az egyértelműen székely–magyar rovásbetűket miért kell türk hangértékkel olvasni?

Átírásom A). változata: (Csallány elfogadott jeleit megkülönböztetve) a rovásjelek nagybetűvel, jobbról balra:

J-D N I-T A-D K GY N SZ K GY Ü-R T
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

hangsósítva:

uJaDoN IT ADoK eGY NÁSZÉK GYÜRüT, azaz

Ujjadon(ujjadra) itt adok egy nászék gyűrűt.

(a korábbi -on, -en, -ön rag itt -ra, -re, -rá értelmű.)

B). variánsként egy másik megoldás:

Csallány az alsó és felső sor elválasztásában „egy hosszú, kétélű, keresztvassal ellátott” kardot látott. Én nem tartom kizártnak, hogy a „keresztvas” is rovásjel, méghozzá egy ötletesen felnagyított, mindkét sorra vonatkozó „j”(j) rovásbetű! Ez esetben természetesen az 1. jel csakis -d- lehet.

Az így módosított olvasat balról jobbra:

u aDoN IT ADoK eGY
 ú } NásZék GYÜRüt

Ujjadon(ujjadra) itt adok egy új nászék gyűrűt.

Fel kell még hívnom a figyelmet egy apró, de lényeges momentumra. A vésnők a 7.-8.-9. jelek közé apró éket vésett. Valószínűnek tartom, hogy így szándékozta feltüntetni a hangrendi változást, hogy a mély hangrendű 'nász' szótag után magas hangrendű következik. Ezzel egyúttal megspórolt egy magánhangzó jelölést is. Nos, akkor bizonyosan rovásírást ismerő lehetett a gyűrű készítője vagy készíttetője!

Akár az A), akár a B) változatot választjuk a gyűrűfelirata érthetően, *hangrendileg is helyesen magyarul van írva!*

Valaki nászékként adta ezt a gyűrűt, hogy azt férfinék, vagy nőnek szánták-e, az ujj átmérő alapján lehetne eldönteni – erre vonatkozó adatot nem találtam –. De nem is ez a döntő. A döntő az, hogy aki adta és aki kapta valószínűleg ismerhették a felírat értelmét, esetleg azt tudhatták is olvasni!

Úgy gondolom, hogy a két olvasat közül nem kell választanunk, mert azonos értelmük más-más alkalomra vonatkozik. Az A). változat valószínű házassággal megpecsételt nász adomány. B). esetén a hangsúly a nagyságával is kiemelt *új* szón van. Ez vonatkozhat egy özvegyre, aki *új* nászékot kap, de vonatkozhat egy elhunyt hitvesre is, akivel e gyűrű adománnyal szándékoztak jelképesen a túlvilági, örökös *új* nászt megújítani. Ez utóbbi talán meghökkentő, de a gyűrű elnagyolt kidolgozása ezt egyértelművé tenné.

**

Tíz év után újból elővettem régi¹⁰ olvasatomat és azt az újabb ismeretek alapján most javítom:

- Az 1. jele (²d), nálam [J-D]. A jelre adott meghatározásomat most pontosítanom kell, mert az valójában a † + J (²J/²L)-²D³) fölöttébb szövegértő karaktere. (Felmerült ugyan a székely X B jel is, de az alsó szára ahhoz rövid.)
- A 2. és 7. jel (¹n), nálam az ómagyar [N], de érthetőbb az ɔ (o) vagy az (n-o) kapcsolat.
- A 3. jele (š), nálam helytálló most is a † + † (²D-²T) ligatúra.
- A 4. (²b) ~ [A-D], most viszont elfogadom kezdőnek a X B jelet, amely mellet még az ɔ (n), ɧ (a/á) és a < (¹d) jel is szóba jöhet. Mérlegelve a változatokat a < + ɔ + X (B-N-¹D) összevonást véglegesítem, ahol -d- a B-szárán ül. Adódhatna: ɧ + ɔ + X (B-n-a/á) ligatúra is, de nem rögzítem.
- Az 5. és 9. azonos (²k^o) jel: az Orhon–Jenyiszej vidék feliratain fordul elő, nálam is [K], de ez valójában az *ómagyar* † (²k) betűjel (eredeti alakját lásd a D 13. Majak-10 felirat felső sorának 13. N (²t-²k³) összevonásában), szára ívelt így az ɔ (n) jelet is számításba kell venni, együtt az (N-²K) összevonása.
- A 6. és 10. ismétlődő, Nagyszentmiklóson a (p), én elfogadtam rá az 5. jegyzetbeli írtak alapján az egyoldalas szkíta † [gy] betűjelet. Újból átnézve a karaktert, inkább az n³ vagy e/o jelhez igazodó > L jelre gondolnék, az (L-N³) ligatúrára.
- A 8.-ra Csallány az (²s) jelet értelmezte, egyértelműen az l (sz) rovása.
- A 9. jel nála (²k^o), nálam is [K], ugyan hasonlít az 5.-re, de jobb oldala most inkább J (²j/²l) alakú, így a (²J/²L-²K) ligatúra jó lesz.
- A 10. jegyre most elfogadom az egyoldali † (gy) rovásjelet.
- A 11. (¹r) rovásjelet „alapformájában az Orhon–Jenyiszej vidékén találjuk meg.” (Igen, ha az ívelt mellékjelet nem vesszük figyelembe.) Nálam az egymás alatti — + ɧ (I/Ü-¹R) összevonás a rövid vonalú r-el.
- A 12. jel az (i), nálam [ʔt], de rá helytállóbb a kéthangú (i/ü) jel.

Előző írásomban értelmeztem a kardmarkolat J (²j/²l) alakú keresztvasát és egyvonalas — (¹r) markolatát: (¹r-²j/²l) ligatúraként. Most bevonom a hosszú élű pengét is az — + J + — (¹R-²J/²L-¹R) összevonásba.

10. Delibeli József: *A battonyai nászék gyűrű* www.leventevezet.extra.hu/Battonya.pdf (2014. II. n. év)

A felirat új *ómagyar* betűsora:

	1	2	3	4	5	6
	(²J²L-²D³-SZ) O (²D-²T) (B-N-¹D) (N-²K) (L-N³)					
	(¹R-²J²L-¹R)					
	7	8	9	10	11	12
	N SZ (²J²L-²K) GY (I/Ü-¹R) I/Ü					

Az egy- és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítása:

éL/eD SZ/O/D Te Bá/No/D Ne/Ki áL/Na
Rí/J uR
Ná/SZ éJ Ke GY/Ü/R/Ü

Mai nyelvünk szerint egy sorba írva:

Ríj úr • éled szavad/szód te bánód, neki állna • nász éj, kell (a) gyűrű!

A Cz – F szerint: KELL, KÉLL tájdivatosan köll... kę (= kell). Az **éled szavad** arra vonatkozik, amit korábban ígértél. A **neki állna** értelme, neki járna.

A gyűrűfelirat arról szól: ríj úr, amit korábban ígértél, ha bánod is, neki jár a nász éj gyűrű! (Megfelelhet az éL/D SZo/Ná/D, azaz ...**éld, szólnád**... változat is.)

Az újabb olvasat is igazolja, hogy nászi gyűrűadományról van szó, akár Dénes bán is kaphatta volna.

Foglalkozott a gyűrűvel (Csallány Dezsőnek az Arch. Ért. 82. (1958) 79–84 írása alapján) Harmatta János is: „Egy avar méltóságviselő pecsétgyűrűje” című írásában.¹¹

Ebből kivonatosan:

»Ami a gyűrű korát illeti, semmi alapja sincs annak a feltevésnek, hogy a 13. századból származnék és a kunokkal állna kapcsolatban... Mészáros nyomán tévesen [kun] rovásírásnak tartotta... a pecsétgyűrűn a kard ábrázolás « egyáltalán nem mondható keleti örökségnek, besenyő vagy kun fegyverfajtának.⁽⁹⁾»

A battonyai gyűrű olyan típust képvisel (írja Harmatta), amely az avar korban Közép-Ázsiától Bizáncig hatalmas területen ismert és elterjedt volt. E típus abból a gyűrűformából fejlődött ki, amely az ovális pecsétkövet rekesszé képzett gyűrűbe foglalta be... Drágakő hiánya miatt... a rekeszbe foglalt pecsétkövet később fémlappal helyettesítették... A közép-bizánci korban az ovális fémlap a gyűrűkarikával egybeolvadt... A bizánci gyűrűk ismeretében... e gyűrű korát a 8. századra tehetjük... Elméletileg elképzelhető lenne az is, hogy az avarok a pecsétgyűrűk használatát az iráni Közép-Ázsiában ismerték meg, s onnan hozták magukkal.«

Harmatta a gyűrű feliratának betűsorát (levezetését lásd ott) így adta meg:

1. sor ²k ²m ²š ²nč ²č ~ *Kümüš Inč Eči* ~ «Küms Inc Eci,
2. *tükäkü ayinčī* ~ a tökéletes kincstárnok»

A gyűrű avar típusával egyetértek, de olvasatával nem. Olvasatom szolgáljon igazolásul arra, hogy az avarok (legalábbis egy része) magyarul beszéltek.

»Végül, előző írásomból megismétlem az interneten elérhető, más szerzők olvasatait.

- Nyíri Attila olvasata: Inti ész, inti a tör Dénes bánt: ő az idő.⁽⁷⁾

Friedrich Klára: A Battonyai Gyűrű megfejtései című írásából:⁽⁸⁾ (csak a megfejtések)

- Altheim, Franz türk nyelven: UR NOS BÜTÜG O ISTAGU KÜN (mellékjelek nélkül)
Magyarul: A sikerben sokáig bájosan (Jókivánság egy rabnőnek).
- Dr. Fodor Gábor: DéNeS BoToG TuRBéK aSZoN
Értelme: Dénes boldog, szerelmes egy asszonyba. Turbék= szerelmes.
- Friedrich Klára: BáNaToDBa SzeGéNY N.SZ. SzeGéNY OTTÓ
Magyarázat: ez egy emlékgyűrű, mellyel két személyre emlékezik a készítettő vagy készítő, az N.SZ. névjelű és az Ottó nevű személyre.«

11. https://real.mtak.hu/169697/1/cut_AntikTanulmányok_30_1983_pp249_-_256.pdf

Kiegészítésül

A felülvizsgált **12 rovásfelirat** kivétel nélkül magyarul szól hozzánk. Igazoltan az *ómagyar őnhangzók és a ki nem írt* (magas- és mély) *mássalhangzókkal harmonizáló egy és kéthangú egy-szótagú* (vC, Cv) *gyökjelekkel* (rovásjelekkel) „íródtak”, a magyar nyelv szabályai szerint *hangzósítva!* Megértésükhöz nem volt szükség idegen (kazár, türk, jenyiszeji) hangjelek kölcsönzésére. Hiszen azok egy része amúgy is *ómagyar* rovásjel, még ha a Kárpát-medencén túl, a kelet-európai és közép-ázsiai feliratokon voltak is azonosíthatók.

Csallány még arról kénytelen írni, hogy a tárgyakon *török nyelvű* „hun–székely” rovásírás van. Csak annyit tévedett, hogy a *török nyelvű* részt törölni kell, s akkor a megmaradóra igaz is a hun–székely, vagy inkább a magyar nyelvű *szkíta–hun–avar–magyar* írás! Hiányos ismerete nem az ő hibája, hiszen kora elfogadott nézete a nem igazolt; „Árpád török nyelvű honfoglalóiról” kialakított autokrata *történelmi szemlélet*, melynek nyoma még a mai napig is felrélik!

Lásd csak, Vékony Gábor még akkor is török nyelvű olvasatot csikart ki a Homokmégy–halomi feliratból, amikor annak 11 rovásjeléről 8-ról megállapítja, hogy azok Kárpát-medencei székely–magyar rovásbetűk. Szomorú, hogy több esetben kísérletet sem tesz a magyar olvasatra, de ha mégis, akkor sem jutott tovább egy magyaros hangzású olvasatnál. Viszont a „török nyelvű magyar” rovásfeliratok elismert kutatója volt, többekkel együtt. Sajnos egyéb érdemeit ez a félre sikerült önös tevékenysége beárnyékolja. No, de maradjunk csak írásunknál.

Láthatóan e rovásfeliratok megfejtésének legfőbb *tanulsága az*, hogy egy szöveg értelme mekkorát változik a rosszul felismert és értelmezett olyan jelekkel, amelyek „folyamatos hosszabb időszakot átfogó használata nem igazolt írástörténelmi emlékekkel.” Amit Szekeres így folytat: „tudományos módszertani elvek szerint kutatott és feltárt eredmények szakmai ellenőrzése nélkül.”¹²

Láttunk helyszükéhez igazított egyéni rovásjeleket, összevonásokat igazodva az írásrendszer évszázadok során letisztult logikai rendszeréhez, élve az egyéni kifejezőmód rendszerelvű szabadságával. Felismerhettük, hogy a rovók csak úgy értelmetlenül semmit nem tesznek. A jelentéktelennek vélt *mellékelnek, tükrözésnek, fejre állításnak, megdöntésnek* is jelentése van. Badarság azt figyelmen kívül, - értelmezés nélkül hagyni, netán csak hibának, díszítésnek tekinteni. Kiemelem Felsőszemeréd köfeliratát, ahol 7 ligatúra mellett csak egy, a deszki gyűrű 8 összevonása között is csak két szóló rovásjel van. Jól példázva a helyhiányos tárgyakon való tömörítések szükségzerű, de a felismerhetőség keretein belül maradó megjelenítést.

Meglepően egyedi és újszerű a **6.**, **9.**, és **10.** keretes szalaggyűrűkön a *megjelölés*, mellyel a sorolás szerint a jelhez egy újabbat (külön jelölés nélkül) társítanak, vagy a rá jellemző rövid mellékvonallal újabbat indítanak.

Véleményem szerint az *ómagyar* rovásírás a világ azon egyedülálló írásmaradványa, mely megőrizte valamikori ősnyelvünk *egy- és kéthangú egy-szótagú gyökei a rovásjelben*.

Csallány a *115. kép* táblázatában foglalta össze lelőhelyek szerint a feliratok „magyar” rovásjeleit, hozzá téve a battonyai türk- és székelyrovás jeleket.

Megállapítható írja: „*hogy a magyar rovásírás [sajnos nem tudott az ómagyarról] nem azonos a székely–magyar rovásírással. Több rovásbetű elüt vagy változatot jelent... A magyar rovásírás jelei nem egységesek, számos változatban kerültek elő, egy részük a török írásrendszerekből való. A székely–magyar rovásírás emlékei [csak] a 15. századtól kezdve ismertek.*” (i. m. 301.)

Nos, ezt Csallány reálsan látta, mert sem az azóta többször, többek által is átírt, a latin betűs ábécére „szabványosított” székelyrovás jelekkel nem olvashatók a 15. század előtti írás emlékeink, *csak az ómagyar jelekkel!* Megjegyzem én a székely alatt a Philipp de Princicz által saját kezűleg lejegyzett Nikolsburgi ábécé jeleit értem.¹³

Követve a Csallányi hagyományt összeállítottam én is egy kimutatást, összevetve a feliratok *ómagyar* és a legkorábbi ismert székely (nikolsburgi) rovásjeleit.

12. Szekeres István: Acta Historica Hungarica Turiciensia 28. évf. 1. sz (2013) 150., 138.

13. Szélp Szabolcs: *A Nikolsburgi ábécé szerzősége és keletkezési ideje*. epa.oszk.hu/00000/00032/00052/pdf/szelp_114

A feliratok *ómagyar* és *közös* © Nikolsburgi jelei

	1. Eszt. gy.	2. Marg. kőf.	3. Ladb. edény	4. Fszem. kőf.	5. Pomáz gy.	6. Deszk gy.	8. Szfvr. gy.	9. Hmvh. gy.	10. Kunk. gy.	11. Ladb. gy.	12. Mezőb. gy.	13. Batt. gy.	Nb.-i abc.
Óm. abc.	←	←	←	→	→	→	←	→	←	←	→	←	
a/á			◁	▷									(a)
e/o	◁	◡*		▷			◁		◁	◁			
e/é	▷	◡											(e)
i/ü			◡		◡				◡	◡		◡	
o/u			◡	◡		◡		◡		◡			
¹ b						Ɑ				Ɑ	Ɑ		
		X					X					X	(eb)
cs		Ɑ						Ɑ					(ecz)
¹ d	◁						◁				▷		
² d			X	†		†	†	†	†X	†		†	(ed)
gy					≠							Ɑ	(eg)
i		†		í		†							(i)
							⋈*						(eh)
¹ i/ ¹ j					◡								
¹ j		†	†	†		†		†	†	†			(ej)
² j		†		†		†		†			†		
¹ k			◡	◡		◡	◡S	◡					(ac)
² k/g		◁				△		△		△			
² k	◊					◊	◊					◊	(ek)
¹ j/ ¹ l		◡	◡				◡	◡	◡				
L					◡	◁	◡	◡		◡		◡	
² l		◡	◡◡	◡	◡	◡				◡			
² j/ ² l			◡	◡				◡	◡			◡	
¹ m	W*	↑	W*	Ɑ				Ɑ					(m)
² m		○		○							○		
n	◡	◡	◡	◁			◡	◁	◡	◡	◡	◡	(n)
												◊	(o)
											◊		(eny)
p		E					◡						(ep)
¹ r	- /	-	- / † /	- \ N -	◡ /	- \	- - -	\ N -	Ɑ -	- /	\	-	(r)
² s	^				^	^		^	^	^			(s)
sz			\ \		\ \		\ \	\ /	\	\ \	/		(sz)
¹ t	λ	λ								λ			
² t		γ	γ						γ			γ	(eth)
¹ v	W*	M	W*			W*		W*		M	W*		(ew)
² v			V		V			V	V				

Az *ómagyar rovásjelek*, és azok, amelyek nikolsburgi ábécében is *láthatók*.

A szóló és a ligatúrákban lévő, dőlt, fejen álló rovásjelek a sorvezetéshez igazodó alapállásuk szerint vannak ábrázolva.

Megjegyzés: ◡* a feliratban lévő helyzete szerint. Az > L jele átmeneti állapot lehet az Ɑ felé.

A ²k/g jel a ²k > zöngésedése -k > -g vagy csak hangcsere.

Az rövid és hosszú vonalú ¹r és sz jelek állásai nem mindig teljes.

Az M alakú (egyedi) jel alapállása M, a feliratokon fejen álló széthúzott szárú W: (W) változata látható.

A ⋈* (h) jelet nem soroltam egyikbe se.

A feliratok jelkészletében 49 alapállású betűjel látható (a változatok nem számolva, a különböző állású vonalas jelek egynek véve). Közülük csak az ʃ (a), az ʒ (ecž-ach), az ʒ̣ (e) és az ʒ̣ (m) jelet számíthatjuk a nikolsburgi ábécé *előzmény nélküli* jelének!

Feltehetően Mátyás király latin műveltségű humanista nyelvtudósai lehettek azok, akik a klasszikus latin ábécé 21 betűjére igyekeztek a kétszer annyi hangot jelölő *ómagyar* rovásbetűket „megújítani!” Az *ómagyar* jelkészletből változatlanul átvették: a ʃ ²d (ed), a ʒ; ʒ̣ gy (eg'), az ʃ i (i), a ʃ j (ej), a ʒ ²k (ek), az ʒ n (en), az ʒ r (r), az ʒ s (s), ʒ (eʃch), az ʒ sz (sz), a ʒ t (eth), a ʒ v (ew) jeleket. A tükrözött ʒ ¹k³ (ak), ʒ p³ ~ ʒ (ep), és a ʒ z³ (ez) jelet (nem fordult elő), az ʒ (e/o) jelet pedig kiegészítették alsó-felső melléjkjellel és visszafordították ʒ (o). Hangcserés lett a ʒ ²d (eb), az ʃ ¹m (ecz) és az ʒ ¹s (enyj) jele. Az itteni feliratokból 19 *ómagyar* jel azonosítható (valamilyen formában) a legkorábbi „székely” ábécében. Az „újítás” eredménye meg az lett, hogy az évezredek egy és kéthangú magán- (tájnyelvi) mássalhangzó-, a magas és mély magánhangzóval harmonizáló mássalhangzó gyökjeleinkből 20 feleslegessé vált, *elfelejtődött*. Ez meg is magyarázza azt, hogy a 15. század előtti Kárpát-medencei rovásfeliratok miért nem olvashatók kizárólag a székely jelekkel. Még kirívóbb a helyzet, ha a 12 felirat 26 olvasatának 106 szoló és a 152 ligatúra 417 jelét összesítjük. Az így kapott 523 rovásjelből csak 13 (2.5%) mondható nikolsburginak! (A h jel nem számolva, a kettős hangzók egynek véve.) Az előzőben még elkészítettem a feliratok ligatúra kimutatását, ezt most elhagyom.

Úgy gondolom előbb-utóbb tisztázni kell, hogy székelynek ismert rovás *ómagyar-e* vagy *annak csak egy szerencsétlenül csonkolt része?* Figyelembe véve azt a nagyszámú Don- Kubán- és közép-ázsiai *ómagyar* rováslemléket is, amelyet már ismerünk!

Végezetül Tisztelettel adózom Csallány Dezső régész emlékének, mert összegyűjtötte e feliratokat és úttörő módon megkísérelte azok (nemszokásos) magyar nyelvű olvasatát, munkásságát nem lebecsülve még akkor sem, ha nem minden megállapításával értettem egyet!

**

Befejezésként

Úgy gondolom érdemes a nyolc temetési gyűrűnek témakörét folytatni és kiegészíteni olyanokkal, amelyek ismeretlenül kerültek elő.

Numizmatikás lévén többször láttam olyan rovásiratos bronz gyűrűket, melyek elnagyolt, öntött kivitelük alapján még a sorja is rajtuk volt (temetési gyűrűk lehettek), sietősen egyszeri alkalomra készültek. Van lehetőségem bemutatni négy ilyent, melyek néhai gyűjtőtársam, Bujdosó Dénes tulajdonában voltak. Elmondása szerint régi pénzekkel együtt vette, lelőhelyük nem ismert. Fiam (Delibeli Gábor András) 2005.-ben készíthetett fényképeket is róluk. Bizony felirataik hosszú ideig várakoztak arra, hogy elővegyem és lefordítsam őket.

A megfejtéseket ha nem indokolt nem vezetem le részleteiben, hanem mindjárt az egy és két-hangú gyökjelek hangsorát/betűsorát adom meg.

Az első gyűrű:

Ovális keretben láthatók az eléggé elnagyolt, sietősen poncolt rovás karakterek, fényképe az olvasásnak megfelelően állítva.

Lásd... meglepetésre visszaköszön a Székesfehérvár–Maros-hegyi gyűrű 7. karaktere, ahol is a vésnök „e/o-k-ból csinált k” rovásjelet létrehozva az (E/O-²K-N) ligatúrát. Belsejében még egy ʒ (²d) és ʒ (sz) betű is látható.

Betűsora:

(E/O-²K-²D-SZ-N),

Hangzósítva:

É/K Di/SZe Nő

Olvasata:

Ék dísze nő!

Vagyis a gyűrű dísze nem az ami rá van vésve, hanem az aki viseli! Micsoda költői szárnyalás...

A második gyűrű:

Szintén ovális keretbe foglalt, poncolással készített a rováskarakterek ábrája. Értelmezhető, vízszintesen soronként jobbról olvasva és balra írva. Fényképe az olvasatnak megfelelően:

✘

1. sor	ʎ ² L	∴	∨(²V-SZ)
2. sor	† ² D	∴	- ¹ R
3. sor	λ(SZ- ¹ T)	∴	⟨r\e/o\~(r-E/O)

Összevont betűsoruk hangzósítva:

Ve/SZö : eL // uR : üD // ör/E : éSZ iT

Kiolvasva: **Vesző el úr, üdőre(időre) élsz itt!**

Vagyis vesző el (meghalsz úr), csak egy ideig élsz itt! A középső sort v ö. a deszki gyűrű 5. (>¹r-²d) jelével, most jelöletlenül (¹R-²D). A Cz – F alapján: ÜD (2) Közlebbi gyöke a régies és tájdivatos üdő szónak; szokottabban idő.

Olvasható a felirat két különálló függőleges oszlopként felülről-lefelé is:

A jobb oldali rész felülről-lefelé, kiterítve:	✘	Hasonlóan a baloldali rész:
(²V-SZ) / ¹ R / (N³-r)	∴	²T / ²D / (SZ- ¹ R- ¹ T)

Vi/SZa Rá ur Ne : Te/D SZo/Ri/T

Mai nyelvünk szerint:

Vissza rá úr ne tedd, szorít!

Vagyis az elhunyra a gyűrűt már ne tedd vissza, mert eddig is szorította!

*

A harmadik gyűrű:

Világos zöld színű patinán földnyomok. A rovás vésetek egy vonalban az ovális keretben, fényképe beállítva. Karakterei 2–4–5 tagúak. Jobbról az \ + † (¹M-SZ), a rövid vonalú -sz- alul az m-hez illesztve. Középen az eltérő szárhosszú 'X' véset a / + \ + x + v (²V-²D-²S-¹R). Balján felülről-lefelé az > + / (¹R-L); alatta hozzá illesztve az > + † + \ (SZ-²T-¹D) ligatúra. (Látszik köztük egy kicsi vonalka vagy ív, nem értelmezem, kipattanás is lehet.) Betűsora:

(¹M-SZ) (²V-²D-²S-¹R) (¹R-L)(SZ-²T-¹D)

Hangzósítva: Má SZi/Ve/D Si/Ri Ro/La SZo/T aD

Azaz: **Már szíved síri, róla(d) szót ad!**

Meghaltál, ez a gyűrű szót ad rólad, rád emlékeztet!

*

A negyedik gyűrű:

Vékonyabb és a vastagabb (mélyebb) árkolású vonalas rováskarakterek egy deformált alakú keretben. A fénykép az olvasás irányának megfelelően állítva. A két vastagabb karakter kicsit ferdén áll, köztük vertikálisan egymás alatt a két vékonyabb jel.

A jobb oldalon a vésnök helyszűke miatt az összenyomott 0 (²m) jelet nyitotta meg alul. Egyúttal érthetőbbé is tette az ⟨ + ○ (²M-N³) ligatúrát. A felső 'V' alakú karakter négy részből áll / + \ + / + V (²V-¹R-SZ-¹R), a első -r- a v-é jobb oldalának folytatása lefelé, a második -r- a v-é belsejében. Alatta az \ (sz) betű áll. A baloldali záró jel az / + † + > (N-¹J-¹R) összevonás, a -j- az n-vonalában, mellékjele az -r-. A kereszt alakú betűsört felül kell kezdeni:

(²V-¹R-SZ-¹R) (²M-N³) SZ (N-¹J-¹R)

hangzósítva:

Vi/Ra/SZ Rá/M Ne SZá/N/J uR, azaz **Virrasz rám, ne szánj úr!**

Nos ezt a gyűrűt akár férfi, akár nő is viselhetette, mert felirata csak azt kéri, hogy holta után virrasszanak rá!

*

Ezt az ismeretlen eredetű szépen vésett három soros **ezüst gyűrű** fényképét (a Tudós Virtus? egy Nick neven hozzászóló tagja tette ki). 2020 vagy az előtti hozzászólásából másoltam le. (Sajnos ma már nem kereshető vissza.)

Az akkori hevenyészett megfejtésemet most korrigálva az alábbiak szerint ismertetem:

Legfelül: a két párhuzamos vonalvéset az elfektetett *ómagyar* // (gy) betűt jelenti, azaz az $r\backslash gy \sim (r-GY)$ kapcsolatot. Az alsó vonalon viszont halványan látszik egy \uparrow (i) vagy \dagger (2d) jelszerű mellékvonal, amit feloldhatnánk ($r\backslash gy-^2d^3 \sim (r-GY-^2D^3)$) ligatúraként is.

A 2. rovássor:

Jobb-kezdő jele megegyezik a *11. ladybeni gyűrű* 11. (SZ- $^1V-^1R$) ligatúrájával, ezt követi az SZ jele. Az utána lévő karaktert vö. a **6. deszki felirat** 4. S-ben K jelével, de most az \wedge (2s) jobb oldalához az \square (2r) illeszkedik, mint az ($^2S-^2R$) összevonása. A sor utolsó jele az ($^1R^3$) vagy ($^1R^3-^1K^3$) ligatúra. Az alatta látszó elnyújtott pontszerű jel is a felirat része lehet, mint a rövid vonalás 1R , vagy a fekvő $r^2M \sim (r-^2M)$. Kérdés, hogy az utolsó jel után következik-e, vagy az alatta lévő SZ-jelet előzi felülről, vagy mindkettőhöz köthető?

A harmadik rovássor:

Az első három rovásbetű az 2S , 2M és N, de a középső lehet a rejtett ($^2M-E/O$) ligatúra is. A sorban negyediket vö. a deszki gyűrű 7. jelével, most vízszintesre fektetve: $/p^3/sz = r \sim (P^3-r)$, de ligatúraként az ($^1R-O/U-SZ$) is bejöhethet, az r-vonala előrébb áll. Követi a rövid vonalú SZ jel. A sort az $^1 + \dot{i}$ (i-sz) \sim (I-SZ) vagy az sz-tetejű (O/U-SZ) karakter zárja (ennyi fért ki).

A két lehetséges betűsor:

(r-GY) (SZ- $^1V-^1R$) SZ ($^2S-^2R$) $^1R^3$ ($r-^2M$) 2S ($^2M-E/O$) N (P^3-r) 1R SZ (O/U-SZ)
 (r-GY- $^2D^3$) (SZ- $^1V-^1R$) SZ ($^2S-^2R$) ($^1R^3-^1K^3$) ($r-^2M$) 2S 2M N ($^1R-O/U-SZ$) 1R SZ (I-SZ)

Az egy és két-tagú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva:

ér GYá/SZ Vi/Ra/SZ Sö/Re uR **rám** iS iM/E Nö Po/rá/Ra iSZ/O oSZ
 ir/iGY/eD SZa/Vá/Ra üSZ Sö/Re Ká/R eS Mi/Nö áR/U/SZ Ro/SZ I/SZO

Mai nyelvünk szerint:

Ér gyász, virrassz sörrel úr rám is, íme nő porára iszol, ossz!

Irigyed szavára ülsz sörrel kár, és minő/midő árulsz rossz, iszol!

A Cz – F-ből: ÍME (ím-e) közelségre mutató vagy figyelmeztető szó. MINŐ (mi-nemő) mn. Gyöke a mi, a nő pedig össze van húzva a ne-mű v. ne-mő szóból. A **minő** helyett jobban megfelelne a **midőn**.

Úgy gondolom ennek a temetési gyűrűnek a felirata sem szorul magyarázatra.

Kaposvár

Delibeli József
okl. építőmérnök

A rovásjelek jelölésére felhasználtam dr. Hosszú Gábor székely–magyar, Kárpát-medencei és kazár rovás karakter készletét. Letöltve a Rovásírás Honlapról 2009. októberben.

A Csallánytól vagy mástól idézett részek lábjegyzetét álló (...) jelben, az előző írásomét dőlt (...) zárójelben adom meg. Az idézet régies részét (szükség szerint) mai helyesírással írom.

Írásomat elsősorban ismeret terjesztésre szánom.